

הישיבה המאה-ושבעים-וחמש של הכנסת השנייה

יום שני, י' שבט תשי"ג (26 ינואר 1953)

ירושלים. בנין הכנסת. שעה 20.02

א. שאילתות ותשובות

שר-הבטחון ד. בן-גוריון:

1. ההוראה להפסיק משלוח „קול העם“ למתנות הצבא על חשבון המדינה — ניתנה עליידי החתום מטה כשר-בטחון לראש המטה הכללי ביום 14 בינואר 1953, והסרן גורודינסקי פעל לפי הוראה מוסמכת ולא על דעת עצמו.

2. כל זמן שעיתון „קול העם“ מופיע כחוק — רשאים כל האזרחים הרוצים בכך, ובתוכם גם חיילים, לקנות אותו בכסף ולקרוא אותו, וגם דבר זה פורש בהוראה הנ"ל שניתנה עליידי שר-הבטחון; אולם אין החתום מטה מקבל ברצינות דבריה של השאלת הנכבדה כאילו היא באמת מאמינה — כמו שהחתום מטה מאמין בדבר — שיש לכל אורח ותחיל הזכות לקרוא כל עיתון לפי בחירתו החפשית. ידוע לחתום מטה שהשאלת הנכבדה שואפת למשטר כזה בארצנו אשר ישלול מכל אורח הזכות לקרוא עיתון לפי בחירתו החפשית.

3. הפסקת ההזמנה של עיתון „קול העם“ לחיילים על חשבון המדינה באה לאתר שעיתון זה תמך בעלילת-ים שפלה ומהרירה על „ארגון כנופיית רופאים-מרצחים בשירות הרר גול האמריקני-בריטי, — ארגון הטרור — בקשר הדוק עם הגיינטי“, — הפרצוף של ארגון מרגלים ציונים זה הוסוה באיצטלא של ארגון צדקה. עיתון שמסמך מתוך תמיכה ואישור עלילות שפלות ונאציות אלו — לא יומץ עוד בקרב הצבא על חשבון המדינה.

4. שר-הבטחון יאחו בכל הצעדים החוקיים להפסיק את תעלולי שנאת-ישראל בכל מסוה שהוא בתוך מדינת ישראל.

הי"ר י. קליבנוב:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה המאה-ושבעים-וחמש. לפני שנמשיך בדיון על הודעת שר-העבודה, נשמע שאילתה ותשובה.

הפסקת הזמנת „קול העם“ עליידי שלטונות הצבא

חברת-הכנסת א. וילנסקה שאלה את שר-הבטחון ביום 21 בינואר 1953:

ב־15 בינואר שנה זו נשלחה עליידי הסרן מר גורודינסקי הודעה למערכת „קול העם“, בה נאמר, כי מתבטלות כל ההזמנות הקודמות שלפיתן נשלח „קול העם“ ליחידות הצבא.

(א) על דעת איזה מוסד נשלחה הודעה זו?

(ב) האם כבודו אינו חושב כי הודעה זו סותרת את הזכות הרמוקראטית האלמנטרית של חיילי צ.ה.ל. ועובדיו לקרוא עתון לפי בחירתם החפשית?

(ג) האם אין בהפסקת ההזמנה של „קול העם“ משום הפליה לגבי עיתון המגן באופן עקבי ביותר על ריבונות ישראל ובטחון העם?

(ד) איזה צעדים חושב כבוד השר לנקוט כדי לבטל את ההודעה של הסרן גורודינסקי הסותרת את חופש המחשבה והדעה של חיילי צ.ה.ל. ועובדיו?

ב. מצב התעסוקה

1. דיון (המשך)

בוויכוח זה — שהמצב החמור מעיק באופן קשה מאד על אלה שחוסר-העבודה פגע בהם. יהיה זה יותר מדי קל לעצמנו לערוך השוואות עם תקופות של חוסר-עבודה בארץ לפני שנים. החומר האנושי שהיה נפגע מדי פעם בשפל שנוצר מדי תקופה בתקופה בארץ, לא היה דומה לאותו ציבור הפונה כרגע ללשכה ודורש עבודה; רובם בעלי משפחות מטופלות בילדים, ועובר עליהם משבר כלכלי ונפשי קשה מאד. הם לא התרגלו לראות בתקופה זו דבר תלף, ומי יודע כמה מדא את רוחם עצם הדבר, ויהא זה אפילו בתקופה קצרה של תושים, שבועות או ימים. הם טרם למדו לפרנס את עצמם. הפסקת עבודה מהוה לגביהם פגיעה רצינית בעצם השרשרותם בחיי הארץ.

בחדאי נכונים דברי אותם חברי-הכנסת, שצינו שאין בישראל הצדקה לחוסר-עבודה אך מתוכננו גם לציון מה הם האמצעים היכולים לעזור למדינה להניע את גלגלי העבודה וגלגלי הכלכלה שלנו. ודאי צדקו אלה שצינו, שדרושים לנו אמצעים רבים — מכונות, חמרי-גלם, בעלי-מקצוע, אך לא נכונים דברי האומרים, שהנה יושבת ממלה ואין לה תכנית;

הי"ר י. קליבנוב:

אנו עוברים להמשך הדיון על הודעת שר-העבודה. רשות-הדיבור לחברת-הכנסת אידלסון.

בבה אידלסון (מפא"י):

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה. אני מצטערת צער רב, שהבעיה שהועמדה לדיון בכנסת לא הניעה את חברי-הכנסת להשתתף בו, או לפחות להיות נוכחים ולהקשיב למחשבות המובעות עליידי המשתתפים בוויכוח זה. דוקא אותן המסגרות, שדרשו במשך שבועות דיון על מצב האבטלה בארץ, מצטיינות בהיעדרן בזמן הוויכוח הזה; אני חושבת שדבר זה מדבר בעד עצמו. כרי שתכרה-הכנסת רובין יגמור את נאומו בפראזה, שצריך להחליף את הממשלה — וזהו הדבר היחיד שהוא נאמן לו והוא תורו עלינו בכל נאום ונאום — אין זה מצדיק אותו ואת חבריו לדרוש ויכוח שהם לא ישתתפו בו ולא יהיו נוכחים בו. לא שמענו מהם שום הצעה ממשית, שום תכנית.

אין כל ספק — והדבר צויק בדברי החברים שהשתתפו

חישוב זה קל כליכך, כפי שהרשו לעצמם חבריה הכנסת קלמר ואידוב כהן, שהצטרף להצעה. בדרך כלל קל ביותר לפתור את הבעיה במחוידי עליידיכך שמציעים לפטר מישוה. אנו יודעים יפה, שעוד לפני זמן קצר דן הבית הזה בשאלה, כיצד למצוא בעלות מקצוע, אנו יודעים יפה שגם עכשיו תסרות לנו מורות וגנות, שאין מספר מפקדי של אחרות בארץ, וכמה ברובה הארץ עליידיכך שיש לה אינט ליגנציה של נשים, הממלאות כמעט ב-100% במקצועות מסר ימיים תפקידים שונים במדינה. יצא איפוא, שלאור העובדה הזו ההצעה הנפסדת של חיסול עבודת זוגות לא תפגע באשה שרכשה לעצמה מקצוע אינטלקטואלי אלא דוקא בפועלת העובדת בתקלותא, בתעשייה, בשריחיים. האם יכולים אנו לוותר על דבר זה, הקובע את תהליכי הכלכלה שלנו בארץ בכלל? במאמצים של שני דורות נוצר אותו מעמד של נשים התופס מקום רציני וחשוב בעבודה; האם יכולים אנו עכשיו לחשוב על שינוי הדרך? דוקא ההסתדרות הראתה דרך אחרת — והיא: חלוקה בעבודה ויצירת עבודות נוספות. יתחלקו בעבודה רופאים עם רופאים, טיחים עם טיחים, פועלות עם פועלות. דרך אחרת איאפשרית בחמש שנות קיומה של מדינת ישראל המתלבטת קשה. לא הוטב לכולנו מהצעות שאין להן לא בסיס מוסרי ולא תוצאות מעשיות.

העובדה שישנם אנשים מחוסרי עבודה מעיקה גם על האנשים העובדים. אין לתמוך בסיוע אלא להשתמש בדרכים קונסטרוקטיביות. אינני יכולה לתאר לעצמי שהעובדים והמעבידים לא יבואו לעזרת המובטלים עליידי קידום עבודות שונות ועליידי יצירת אמצעים נוספים. בעבר עשינו כל מה שאפשר כדי לתת עזרה לא בכסף אלא בעבודה. אינני יכולה להגיד זאת לגבי מעבידים, אבל ביחס לעובדים אני בטוחה שיש בתוכם הרגשה לא טובה, יש רצון להיות גורם מסייע לממשלה להגשים את התכניות. אני בטוחה שאם תבוא דרישה כצורה מתאימה, לא יהיה ציבור עובדים שיתנכר לה. עליידי ריכזו אמצעים נוספים תהיה אפשרות לעשות הרבה יותר מאשר יש באפשרותה של הממשלה לעשות בכספים העומדים לרשותה במסגרת התקציב.

שלמה לביא (מפא"י):

לא אחוכה עם אותם חבריה הכנסת שהתנפלו על מכת מדינה זו כנבובים המתנפלים על כעצ פתוה, ועינם בעיקר למצוץ גם דם גם מוגלה, להשתמש בכל לשם הבחירות הע" תידות לבוא בזמן מן הזמנים. אבל אני רוצה להתווכח עם חבריה הכנסת בריהודה, אשר, דומני, כפעם הראשונה שמעתי מפיו נאום רציני. כשאני אומר — נאום רציני, אינני מתכוון לומר שהיה זה נאום נכון, בין נכונות רצינית יש הבדל. הנאום רציני מתוך אמונה, וכשהוא רציני — אני מתייחס אליו כאילו נבע מתוך נכונות פנימית שלו.

מה אפשר לעשות במצבנו, כפי שהגוהו בעניינו הסוגר עלינו כל דרכי פעולה רחבה? היש ממשלה — כל ממשלה שהיא — שתוכל לתכנן איזו תכנית ותוציא אותה לפועל, כש היא צריכה לבנותה על כספים שאינם ברשותה, על כספים שאולי יתנו ואולי לא יתנו לה? איזו תכנית אפשר להכין במצב כשאינו אנתנו מתפרנסים מעצמנו, וכשהנתנו, כלומר, העם כולו בארץ הזאת — איננו יוצרים יותר מ-30% מצרי כתנו, ר-70% — אנתנו צריכים לבנות על מה שיתנו לנו? איך אפשר לבנות כלכלה בצורה כזאת, איך אפשר לתכנן איזו תכנית אשר תכוון את הכלכלה שלנו?

אני אומר: אם העם לא יבנה בית — הוא עמלו בוניו

מחר נשמע על המצב הכלכלי בכלל ואנו שומעים בכנסת כל פעם הרצאות על תכניות, אך הן מתעכבות מחוסר האמצעים הפרוזאיים האלה שציינתי. דוקא אותן המפלגות המצטיינות בכך שהן דוקרות תמיד את עיני הממשלה על כך, שהיא מקבלת הענות והלחאות, מצטיינות עכשיו בדרישה מאכסי-מאלית — שאמנם גם לא קיבלה צורה ממשית של תכנית כל שהיא — ואמורת שהנה עבודות אלו לא התחילו, מתאר ננות על חוסר תכניות, אך מתעלמות התעלמות מוחלטת מכל אותם הבריס המעכבים את הגשמת התכניות, מתעל-מות ממחסור באמצעים. תכניות ישנו, הארץ לא נבנתה, יש צורך לעשות דברים רבים מאד: אך כדי להמשיך בבניה ויצירה, צריך קודם כל לרכו את האמצעים הדרושים בארץ ובחוץ לארץ.

אין כל ספק שישנו גורם נוסף רציני מאד, ששרת העבודה התעכבה עליו — הרכב מחוסרי העבודה. ישנה עכ-שיו אנשים רבים בארץ — לא אנקוט במספרים, כי הם אינם בדוקים בידי ואיני רוצה להגויס — שמפאת גילם או מצב בריאותם אינם יכולים למעשה להסתגל ולהכין את עצמם להיות פועלים, ומתוך כך הם מכבידים על המצב בלשכות, אין פותרים את הבעיה בהרשמתם בלשכות. טרם מצאנו פתרון לבעיה החמורה שמהווה סוג זה של אנשים דורשי עבודה, שהם למעשה מחוסרי עבודה כרוניים. לגביהם יש להכניס סידורים מיוחדים בעבודות מיוחדות.

ברצוני לעמוד על המצב הקשה השרור בקרב הפועלות הרשומות בלשכות, שמענו על מספר של 2000 נשים, חלק גדול מהן נשים בודדות, בחורות צעירות מחוסרות מקצוע. ולא קל להניע אותן לבוא וללמוד מקצוע. אני מציינת זאת בשם ארגון שהצטיין לא פעם בהכשרת פועלות לעבודה — בשם מועצת הפועלות של ההסתדרות. אך דוקא כשהן מחוסרות עבודה לא קל להשפיע עליהן ולהביא אותן לקורסים שונים. והרי דוקא כעת צריך לנצל את הזמן הזה כדי להכין אותן למקצועות, הרגלי עבודה, לארבות. לא פעם מהווים ההורים גורם שלילי בשטח זה: במשך הזמן האחרון נעשו מאמצים להעביר מאות פועלות מלשכות העבודה בערים למשקים שהיו מוכנים לקבלן — ונתקלנו בקשיים רבים מצד המשפחה, וגם מצד החברה שצריכה היתה לקלוט אותן למשך חצי שנה; יש להצטער על כך, כי במשך זמן זה יכלו להביא אחרים תועלת למשך וגם להיקלט באווירה המחנכת בכלל לחי עבודה ולערכי חברה. הבטחנו בסיוע הממשלה וגורמים אחרים, עזרה כספית למשפחה לזמן בו תימצא הבחורה במשק חקלאי ותעזור לפיתוחו. בסוה"ג שאם תתגשם התכנית — יביא הדבר ברכה לפרט ולכלל.

יש לקחת בחשבון, שמאותן העבודות שהממשלה מכינה, ישרינו בעד הפועלות אותן העבודות שפועלות יכולות לעבוד בהן. ישנן עבודות קשות, כגון עבודות בנין וסלילת כבי-שים, שנסים הרשומות עכשיו בלשכות לא תוכלנה לעשותן. החומר האנושי הזה אינו דומה לתלוצות של העליה השניה והשלשית. אך ישנן עבודות כגון נטיעות, גני ירק ועבודות אחרות המתאימות לנשים, בהן עובדות אלפי נשים היכולות לשמש דוגמה לאחרות — וביחס לעבודות אלה מעוניינים אנו שהממשלה תבטיח בתכניותיה את מקומן של הפועלות.

ברצוני גם להגיד מספר מלים ביחס לבעיה של עבודת זוגות. לא התפלאתי שדוקא ממפלגות דחיות, שהביאו את הענין ומצאו את השעה המתאימה להפסיק עבודת שני אנשים במשפחה — הכונה להוציא את האשה מן העבודה. דבר זה שתדורר תמיד בתקופה של שפל כלכלי, אך לא צריך לעשות

הכשלונות אשר ישנם במדינה — בכל אסמה הממשלה. הוא יכול לדרוש לעצמו רמת־חיים גבוהה ככל שבידו להשיג, בלי להרגיש בחובתו לרמת־חיייו של זולתו, ולהתפאר עם זה שהוא נקי מניצול. עצם רמת־החיים היא ניצולו של הו"ל לת. במה עוזרות ידיך שלך להקלת בעיית חוסר־העבודה, למניעת רעב מן הולדת?

טוענים כאן שיש לחלק את פת הלחם עם מחוסרי־העבודה. דה. את פת הלחם אפשר לחלק בצורות רבות. אם נוריד את רמת־חיים, כמו שמדינה עניה כזו יכולה ומוכרחת להוריד, תוכלנה הכנסות אלו לבוא לעזרת מחוסרי־העבודה. מדוע לא תורידו קצת מעצמכם כדי להשיבם אחרים?

איננו יודעים כיצד התפתחו מדינות רבות בתחילת קיר מן. אך ידועה לנו היטב היסטוריה של שתי מדינות: ידועה לנו היסטוריה של אמריקה העשירה, מתחילת התפתחותה, וידועה לנו ההיסטוריה של ארצנו העניה. אנו יודעים כיצד חיו חלוצי אמריקה, רק הודות לכך שידעו לחיות חיי צנע גם בלי לחם, בלי מלח, בלי בית, אשר נאלצו להקימו בעצמם — בעצם ידיהם...

עזרא איכילוב (הציונים הכלליים):
איך חיו חלוצי ישראל?

שלמה לביא (מפא"י):

עוד אנניע לזה. אנו יודעים כיצד חיו חלוצי אמריקה, ושהודות לכך התפתחה אותה המדינה העצומה רבת העשיריות ורבת היכולת. איך חיו חלוצי חזרה? איך חיו חלוצי פתחת־הקוה ושאר המושבות בימים ההם? האם ברמת־חיים זאת שאנו דורשים לעצמנו בצעדיה הראשונים של מדינתנו החדשה? עין־חרוד וכל שאר ההתיישבות מאותה תקופה, אחד העקרונות הראשונים שלה היה לדאוג תחילה לבנין המשק על חשבון רמת־החיים, רק אחר כך באה הדאגה לרמת־החיים לפי ההכנסות. מה השתנה עכשיו? האם מדינתנו כבר בנוייה? האם כבר קיבצנו כל הגלויות? —

לפני 32 שנה כבר ראינו שאם לא יחיה ישובנו על תר צרות שלו, יפשוט את הרגל. והנה עתה, עם התחלת חיינו השוטחורים, כבר מובילים את מדינתנו — אנחנו, העם כולו היושב בציון — לפשיטת־רגל. לא תועיל כאן ממשלה זו או ממשלה אחרת. החיים מעל היכולת הריאלית מובילים לפשיטת־רגל לאין מוצא.

חבר־הכנסת ברייהודה מדבר על תכנית, לנו יש תכנית שלפיה אנו בונים ויוצרים — הוא מעולם לא אמר מהי תכניתו, וכל מה שאמר אינו אלא הבל ורעות־רוח, בלי כל יסוד. הוא אמר שיש לקחת את הכלפים מן העשירים. בטר חני, שגם אם ניקח את כל הכסף מכל עשירינו בארץ, לא יספיק כספם אפילו לתקציב של שנה אחת. בוודאי הפועל לים הם עניים, אבל הם עיקר העם, זהו העם; בלי הפועלים אין עם, אין מדינה, ואין בנין — אפילו תרבות אין בלי הפועלים. הם הבונים, והם הנושאים כסבל. אני דורש שישא עוד יותר כסבל, כי שבבילם נבנית המדינה. אם אנו נפשוט את הרגל, הראשונים לסבל יהיו הפועלים. עליהם לתת כתף כדי שהמדינה תפרח, ואם היא תפרח, תהיה עוד שאלה של חוסר־עבודה. ענינם הוא שלא יהיה חוסר־עבודה, והם בערי קר צריכים להרתם לעול זה. מובן, גם מאחרים נדרוש את המאכסטימום לפי יולתם, והננו דורשים מהם כפי שחובה עליהם לשלם. אמנם, קשה לעשות כשהם עוקפים את החורקים, עוקפים את המיסים, המדינה לא השתלטה עדיין על הכל, אך החשבון ייעשה. ואל נא נשכח אנו — אנו הסוציא-

בו. הממשלה, אם העם אינו תומך בה ואינו נוהן בידה את האפשרות לבנות, לתכנן ולהתקדם, לא תעשה זאת בכוחות עצמה. הממשלה — הקופה שלה אינה אלא נרתיקי העם. וכי שהנרתיקים סגורים, כלומר: כשעוקפים את המיסים וכשהוצאות הן הרבה למעלה מהכנסותיה, וכשהעם בארץ הזאת חי ברמת־חיים, לדעתי, גבוהה בהרבה מאשר ברוב ארצות אירופה, וכשין יוצרים מתוכנו עצמנו את רמת־החיים הזאת — מה פלא שהגענו למצב של חוסר־עבודה? איך אפשר שלא יהיה חוסר־עבודה? לא מעכשיו הנני טוען שהכרח הוא לנו לקיים את רמת־חיינו בצניעות חמורה מאוד. אם לא נחיה בצניעות חמורה — לא יהיה ולא יוכל להיות לנו קיום.

אומדים את הכנסתנו הלאומית בסך 500—600 מיליון לירות. מה חלקנו האמיתי בהכנסה זו? ספק אם הוא מגיע ל־50 מיליונים. סכים זה של ההכנסה הלאומית הוא גם הס' כום שאנחנו מוציאים. מה חלקנו בהוצאה הזאת? מה חלק הייצור שלנו בהוצאה הזאת? שיב, ספק אם חלקנו בהוצאה זו מגיע ל־150—200 מיליון לירות. טאין לוקחים את 400 מיליון הלירות הנותרות? הננו סומכים על מה שהיהודים יתנו לנו. והנה התחילו היהודים לתת פחות, ומ' ירוע אם לא יפ' חתו גם ההענקות ואין כל בטחון שההפחתות לא יוסיפו לגדול. איך נוכל להוסיף לחיות חיים כאלה? אילו הוצאנו 20% פחות ממה שאנחנו מוציאים, אילו הוצאנו 100 מיליון או 75 מיליון פחות ממה שאנחנו מוציאים, לא היינו עומדים עכשיו לפני תופעה זו של חוסר־עבודה קאסטטרופאלי. אמ' גם, גם אז לא היינו יכולים לפתור את כל שאלותינו, כי הצ' רכים לבנינו כה גדולים וסכומי הכסף הם כה אסטרונומיים, שאין לנו ברירה אלא לדעת להגדיל את הייצור תוך מאמץ עליון ולהקטין את ההוצאות עד למינימום, אם חפצי חיים אנו.

מדברים אצלנו תמיד על הגדלת הייצור. ודאי, הדבר חשוב מאוד אם עושים זאת, אבל חשובה עוד יותר הקטנת ההוצאות. כי הקטנת ההוצאות תלויה רק בנו, בעוד שהייצור תלוי הרבה מאוד גורמים, בטבע, בברכת השמים או בקבלתם, כטיב תוצרתנו, וסכומי העולמיים, בתרומתם של יהודי התפוצות, בפוליטיקה האמריקנית ועוד גורמים שלא ייספרו מרוב.

כאשר חברים עולים על במה זו ותובעים רמת־חיים תרבותית, גבוהה ככל האפשר יותר, ובה בשעה מקוננים על חוסר־העבודה, חייב אני לשאול אותם: מה חלקם באכ' טלה זו? במה השתתפתם להקלת האבטלה? מה עשיתם כדי להקטין את שיעור חוסר־העבודה?

חבר־הכנסת ברייהודה השתמש כאן בכיטוי "משק" ניצולי. לא הבינותי מה כוונתו. חברים הסבירו לי, כי כוונתו בוודאי למשקים המעסיקים עבודה שכירה — אלה הם משקי הניצול. ורצוני לשאול אותו: אילו רצית גם אתה להשתתף במעשה כדי להקל על חוסר־העבודה, וקיבלת למשקך פוע' לים שכירים — לא במחירי ניצול, אלא במחיר מלא, במ' חיר כל הרווח שלך, ובלבד שלא יהיו מחוסרי־עבודה — ההילה בכך משום ניצול? האם אינך יודע שכאשר עושים זאת בקיבוצים, ששם אין הכסף והרכוש נכס היחיד, ואם גם אניח שבעבודה שכירה זו יש משום ניצול, הרי הכסף נשאר כספו של הציבור, כסף מולאם, כאשר חברים מבקשים לעזוב את המשק הקבוצתי, אין הם רשאים לקחת משום אפילו פרוטה אחת, הכסף נשאר כספו של העם, כסף מולאם. מדוע זה נקרא ניצול? מדוע יקרא למשקים אלה "משקי־ניצול"? ובמיוחד מופנים דברי אל אותם האנשים אשר קל להם מאוד להטיל הכל על הממשלה, כל העונות וכל השגיאות, כל

שלמה לביא (מפא"י):
באמת זה חשוב.

ראובן שרי (מפא"י):
כמו כסלאנסקי.

מאיר וילנר (מק"י):
הקומוניסטים הם אומדי הדבר האחרון, ההתרחבות שלכם היא זמנית מאוד.

עזרא איכילוב (הציונים הכלליים):
היזהר לך מנאומך האחרון.

היו"ר י. קליבנוב:
חברה-הכנסת לביא, אבקש להמשיך ולסיים את דבריך.

שלמה לביא (מפא"י):

חברים, אני אומר דברים אלה ברצינות. רמת-חיים זו, שבה אנו חיים, היא גבוהה הרבה יותר מכפי שמדינתנו יכולה לתתה לנו. ואני יודע שיש בינינו אנשים החיים חיי עניות, אבל אינני מדבר כרגע על אלה; מבין מיליון וחצי האנשים היושבים בארץ אולי יש כ-40,000 אנשים החיים חיי עניות, אולם כל השאר חיים ברמת-חיים גבוהה מן המותרת לנו. אם נוסף לחיות ברמת-חיים זו, שום הון לא יציל אותנו, את הכל נולול ואת משק המדינה לא ניצור. ולכן אנו צריכים לחיות ברמת-חיים שבה חיי המשקים הראשוני, ניס, הם חסכו מפיהם את הלחם ובנו קודם כל את המשק, גם אצלנו יש לנהוג לפי אותו חשבון.

ולסיים דברי רצוני לומר לשרת-העבודה, בהמשך לדברי ריהם של חברי-הכנסת דיין ואורי, שחוסר-העבודה הקיים כרגע בארץ איננו הכרח. הוא דבר הכרחי כל עוד אנחנו חיים ברמת-חיים כזאת, אבל ישנה עבודה לפחות בשביל 30,000 פועלים כדי להכין לנו קרקע, כי אין לנו די קרקע בארץ. מישו אמר כאן שיש לנו קרקע, כמה שאנו רוצים, זו לא אמת, אין לנו די קרקע בארץ. הקרקע המעובדת אינה נותנת לנו אפילו 10% מכמות החיטה שאנו זקוקים לה. אם נצטרך לספק לעצמנו את כל כמות החיטה, נהא זקוקים לכל הפחות עוד לשלושה מיליון דונם קרקע מעובדת, וש'לושה מיליון דונם אלה יש צורך להכשיר ולעבד. אם איננו רוצים לעמוד בפני סכנת רעב, עלינו להכין קרקע זו אשר ישנה בהרים. אדמה זו ישנה, וצריך להכשיר אותה, ולכן דרושים כ-30,000 פועלים. ואם אפשר להעסיק בזה 30,000 פועלים, הרי לא רק למחוסרי-העבודה של עכשיו תהיה תעסוקה, אלא אפשר יהיה לקלוט עליה חדר שה נוספת. ויש בארץ עוד הרבה עבודות שאינני רוצה כרגע להיכנס לפריטיון. איננו יכולים להמשיך ולבטוח בנדיבם, כי אם בכוחנו לבדו, אנו צריכים בעצמנו לפעול. כל הציבור, כל הישוב צריך לשתף עצמו בהקטנת ההוצאות ובהורדת רמת-חיינו, עד לכשירחיב.

ועוד הערה אחת, שאני מוצא מחובתי להעירה מעל במת הכנסת, בניין דבריו של מר הופיין שקראתי היום בעיר תונות, מר הופיין הציג הצעה — ואני בדרך-כלל מסכים אתו בנוגע להורדת רמת חיינו — לקצץ בחוק לימוד החובה, וזאת לדעתי אסור לנו לעשות. עלינו לפתח את הארץ; את הארץ יכולים לפתח רק אנשים מפותחים, אנשים שקיבלו חינוך, אנשים בעלי תרבות, עליהם לפתח את הארץ וגם להגן עליה. לא אנשים חסרי חינוך יעשו זאת. אלא אנשים בעלי חינוך טוב. בה במידה שאני דורש את הורדת

ליסטים — את המצב שאנו נמצאים בו, אשר שום מדינה אחרת אינה נמצאת בו. עלינו למשוך לארץ לא רק את הירודים מכל התפוצות, אלא גם את רכושם. אף רכושם צריך גאולה. כל עוד רכוש היהודים בחוץ-לארץ, אין הוא רכוש יהודי, אלא רכוש אמריקני או אנגלי או צרפתי. אם יבוא יום והוא יולאם שם, כמו שהולאם ברוסיה או הוחרם בגרמניה, הוא לא יוחזר לנו לעולם. ואם רכוש זה יהיה כאן, ואם יגיע יום שנוכל להלאימו, יהיה לנו מה להלאים. עלינו לגדל מדיניות של משיכת הון יהודי אף עליידי מתן הקלות להון ובלבד שיבוא. בשעה זו עלינו להשתמש בכל דרך למשיכו אלנו, אף אם יהיה זה על חשבון סבלנו.

הבונים, העושים האחראים לבנין המדינה, לבנין עתידה, אלה הם אנחנו, הפועלים. אכן בראשיהנו עלינו לסבול, למען העתיד, כפי שאנו מקווים, הטוב יותר. אותם האנשים שעלו להתיישבות לפני 30—40 שנה, איך הם חיו? הם ידעו שבנין המשק קודם לחיי רווחה והם החלוצים הראשונים אשר הביאו לנו את המדינה, החלוצים הראשונים אשר הכינו את המקום גם לבעלי הרכוש וגם לבוגדים אלה, כמו המפלגה הקומוניסטית.

מאיר וילנר (מק"י):
אני דורש שיחזור בו.

שלמה לביא (מפא"י):
לא דיברתי על אישים. דיברתי על מפלגה.

מאיר וילנר (מק"י):
אני מבקש מהיושב-ראש שהוא יחזור בו מדבריו אלה.

שלמה לביא (מפא"י):
החלוצים הראשונים הכינו לכם מקום בארץ זו ועכשיו אתם בוגדים בהם, וממה אתם מתפרנסים כיום? אתם מתפרנסים מן הכספים שאספנו בצורת נדבות ותרומות מיהודים ציונים, עכשיו אתם חותרים תחתיהם כאפאשים.

מאיר וילנר (מק"י):
אני מבקש שיחזור בו מדבריו.

שלמה לביא (מפא"י):
אתה תשתוק, אם אתה לא תשתוק, לא תדבר פה.

מאיר וילנר (מק"י):
אני מבקש ממנו לשמור על העצבים. לא ייתכן לקרוא לחבריי-כנסת בוגדים, רק פאשיסטים יכולים לדבר כך.

שלמה לביא (מפא"י):
אתה הפאשיסט הגרוע ביותר, שותף לפאשיסטים, בוגד שכמוך.

מאיר וילנר (מק"י):
רק מי שפועל בשם מעצמה וזה וממשלה זרה, ומבטיח כמו מר שרת להקים בסיסים אמריקניים, רק הם בוגדים.

ראובן שרי (מפא"י):
חברה-הכנסת וילנר, אתה לא שמעת מה שאני אמרתי, זה היה עוד יותר גרוע.

מאיר וילנר (מק"י):
אתה מעלה גירה זו הרבה שנים, חשוב מ' שירבר האחרון.

להם, מבלי הכבדה נוספת להשקיע את יום העבודה הנוסף. ואז, חברי הכנסת, יהיו עוד 100,000 ימי העבודה לחדש לחקופה של 7-8 חודשים לערך. ואני מקווה שבשנה הבאה יהיו 4 חודשי חורף — ואלה יתנו 800,000 ימי עבודה למשך הקיץ. האם יכול להיות פתרון יותר יפה, יותר טוב מזה?

ועכשיו בשאלה אחרת, ואבקש שתאמינו לי, שאין אני מעלה את הבעיה מתוך נימוקים של פולמוס, אלא רק לגופו של הענין. נודמנחי השבוע במחנה העולים שבעפולה, לא למטרות חקלאיות, אלא במקרה מפלגתיות, ונתברר לי, וראיתי עד כמה האפשרות להעסיק את הפועלים בסביבה הזאת, היא קטנה הרבה יותר מאשר בסביבות ערים אחרות.

חברי הכנסת לביא, שדיבר ברגש רב ליד השולחן הזה, ונדמה לי שחזן מכמה משפטים של התרגשות, היה כל אישה מכל מפלגה חותם כמעט על כל דבריו כאן, כדברים של יהודי נאמן וציוני מסור — כמעט שהתנצל לפני חברי הכנסת בריהודה, מאחר שכאלו הבין מדבריו, שחבר הכנסת בריהודה רואה את העבודה השכירה, בחלקה הקטנטן בהתיישבות העובדת, כבעיה של ניצול. קודם-כל, אם אנחנו מדברים על אבטלה ועל מצוקה והתנונות הנובעים מהאבטלה, אם אנחנו נותנים למובטל הזה עבודה ומעסיקים אותו — האם עורנו לו, או הפרענו לו? האם עודדנו אותו, או ניצלנו אותו? אני חושב, שלא היה שום צורך להתנצל לפני חברי הכנסת בריהודה.

שלמה לביא (מפא"י):
לא התנצלתי.

עזרא איכילוב (הציונים הכלליים):

לא היה שום צורך, גם בצורת ההתנצלות שהיתה בכך. אני מעלה את הבעיה, מדוע לא יפתחו השערים של ההתיישבות הזאת לאפשרות של העסקת עולים. איני מכיר את כל הנקודות האלה, אבל עברתי ברובן וראיתי את בנין המשקי, ומשום המסקנות השליליות מסדר משקי זה הזכרתי את עפולה. מיבנה חברתי זה של הסביבה החקלאית, היא שנתן לעפולה את התנאים שבהם איננה יכולה לקלוט אנשים, כי אין במה להעסיק אותם. המשקים האלה של ההתיישבות העובדת יכולים לקלוט אלפי פועלים, לתת עשרות אלפי ימי עבודה לחדש, וביכולתם להעסיק רבים מן המובטלים ולהביא באתה שעה גם הכנסה, עליה ושגשוג ופריחה למשק. אינני רוצה שבמצב הקיים, שכאנחנו רואים בדאגה את בעיית האבטלה, נעדיף בדאגה לפירצה הזאת במושגים שיש לבדוק אותם מחדש. זה יהיה פחות חמור בהרבה אם ייקלטו אלפי פועלים בישובי העמק, משיקרה מה שקרה ומה שקורה שם בשבועות האחרונים; פחות חמור בהרבה.

ובנקודה זו עוד דבר נוסף: סידורי הקרקע, סידורי מכוני המים והצינורות בהתיישבות העובדת הזאת מאפשרים קליטת אלפים עובדים נוספים; ועיבוד שונה מן העיבוד הקיים כיום. במצב הנוכחי, שההיכולת של המים, הצינורות והקרקע המתאימה להם מוגבלת — ואני מבין את הגישה לחישה, לשעורה וכד' — מותר לומר, שקרקע בשטח גדול מאד ניתן כיום לניצול הרבה יותר יעיל.

צמצום האבטלה מעניין מאד את כולנו ומותר לי לומר היום בכל-זאת, שחזן מאחזים — ואינני יודע מדוע חבר הכנסת וילני התפרץ דווקא עכשיו; במשך שבועיים אומרים כל החברים אותו דבר, והוא דווקא נכפל לחברי הכנסת לביא לתבוע ממנו את העלבון הזה —

רמת-החיים, אני אומר שבדבר קדוש זה ששמו חוק לימוד חובה אסור לנו לנגוע, נוסף ונוריד את רמת-חינו, ובלבד שנשמור על חוק לימוד חובה.

עזרא איכילוב (הציונים הכלליים):

אדוני היושבראש, כנסת נכבדה. כששרת-העבודה סקרה לפני הכנסת בשבוע שעבר את בעיית האבטלה, הציגה בגילוי לב את השאלה כמות שהיא, ועליידי כך היתה שלמה בדאי גת. בעייה זו וכן באחריות הכרוכה בה, צדק חברי-הכנסת בריהודה שהציע לפתור בראשונה זו כשהסתכלתנו מופת נית לשני הצדדים של הבעיה, או לשתי הבעיות: למובטלים ולמציאות של הארץ.

אפשר לרונן בעייה זו במסגרת היכולת הקיימת, היכולת הכספית והיכולת הארגונית, ואפשר וצריך לנגוע בשאלה זו לגבי מה שאפשר לעשות אם נדע ליצור את היכולת.

הנני מתחיל בחלק הראשון, היינו מה אפשר לדעתי, לעשות בגבול היכולת הקיימת. יש צורך בהכרת ההכרח להיות אמיי'לב כדי לגשת לפתרון בעיית חיסול האבטלה, כי ייתכן שיש צורך לנהוג לשם כך אחרת משנהגנו אהמול בענייני משק המדינה, ולהיות אמיי'קרוח גם בהחלטה וגם בביצוע.

במסגרת זו של ניצול היכולת הקיימת, אסמן כמה אפשרויות: פיתוח העבודות החקלאיות — ואני אינני מתכוון ברגע זה לתלוציות של גבורה, וגם לא לעבודות שצריך לעשות בנגב או בהרים עם כל הערכתי לחשיבותן. אני מתכוון לעבודות בכל שטח חפשי, שבהרבה פחות מאמצים ובאפשרויות קיימות אפי' שר להעסיק בהן ועליידי עשרות אלפי ימים בעבודה, ועליידי כך לעשות שני דברים: לצמצם את מספר המובטלים ולהגדיל במידה ניכרת את התנובה, שאין צורך לרבר על חשיבותה לצרכי הארץ. אינני נכנס לפרטים. אני יודע, שמשרד-החקלאות עובד בהתעניינות ובמאמצים, והבעיה של התאמה וגיוון היא טרם שאינו נוגע לכאן. אני מדבר על השאלה בכללותה, בכלל זה בעיקר על ירקנות.

אעבור לסוג אחר של חקלאות — הפרדסנות. אנחנו מדברים הערב על נושא ששרת העבודה הרצתה עליו, ואני שמח שגם שר-האוצר יושב כאן, כי יש לו מעג רב עם השאלה, והחלטתו יש לה רושם רב והשפעה מעשית. אינני מתכוין להעלות את כל בעיית הפרדסנות. יש בערך 100,000 דונם פרדס בארץ, אילו אמרנו, למשל: יום עבודה נוסף לדונם לפרדס — הרי מי שבקי בפרדסנות ויודע באיזה מידה עדיין איננו עושים היום את כל העבודות שפעם היינו עושים אותן, יודע שהפרדסנות יכולה לקלוט יפה את יום העבודה הנוסף לדונם זה ולשלם אחר-כך כעבור שנה, שנתיים ושלוש, בפירות חשובים מאד למדינה, עליידי שיפורו של הפרדס והגדלת תנובתו. זה אומר עוד 100,000 ימי עבודה לחדש; השקעה פרודוקטיבית, השקעה שיש עמה בטחון לפירות חשובים, לתנובה, לאכילה ולמטבע-חזן.

ואם אתם חושבים שהפרדסנים לא היו רוצים להשקיע את 100,000 ימי העבודה האלה, אינכם אלא טועים. כל הפרדסנים, חברי מפלגה זו או זו, מחכים ומחפשים כל אפשרות, שבה ועליידי יוכלו לשפר את הפרדס בעבודה נוספת, אני חושב, שבמחשבה משותפת של משרד-האוצר, משרד-העבודה ומשרד-החקלאות, אפשר בכל-זאת לקיים כך את סיכומי החשבונות עם הפרדסנים בקשר לפדיון הפרי בחזן-לארץ, שתהא להם אפשרות להכנסה נוספת, שתאפשר

שלמה לביא (מפא"י):
לא נעלבתי.

עורא איכילוב (הציונים הכלליים):

הינן מן הקבוצה הקטנה הזאת, כל העם מאוחד — גם הקואליציה וגם האופוזיציה — על-כּלפנים לגבי בעיות אלה. איש אינו רוצה לראות בהתפתחותן, והכל רוצים לראות בחיסולן.

ועתה מלים אחדות לנושא, שאולי הוא קשה עוד יותר — בעיית התקציב. למעשה לא נערך הערב החיכוך הכלכלי הבסטי ולכן לא נעשה את הניתוח היסודי. אך אין זה סוד, שבתנאים כספיים טובים יותר של המדינה ושל הרשויות המקומיות תהיה אפשרות גדולה יותר להשקעות ולפיתוח מפעלים קונסטרוקטיביים. איש מאתנו, לא המעביד ולא הפועל — וכבר ציינו חברי ובצדק, שהמפלגה שאותה אני מייצג בין שאנו בקואליציה ובין שאנו באופוזיציה, מייצגת פועלים ועובדים בקנה-מידה של רבבות — איננו רואה את עצמו פטור מלהיות שותף לדאגתם של אנשים החיים משכר עבודה, מלהיות שותפים בפתרון בעיותיהם. כשבאים לדון על בעיה זו בקנה מידה ממלכתי מתוך רצון לפתור ולהקל על הבעיות הממלכתיות — כפי שאמרתי כבר — מוטלת עלינו חובת אומץ לב. המנגנון במדינו כיום, הן בממך שלה והן ברשויות המקומיות, מכביד על התקציב. הוא מכביד וגומגם על הגורמים הראשיים — פרט לגורמי חוץ — והוא אחד הגורמים הראשיים הפנימיים המונעים ביצוע מפעלים קונסטרוקטיביים גדולים יותר. האם הסביר בענין זה, אין בכוחו להביא חסכון ניכר, שתעודתו להפעיל גורמים כספיים יותר להעסקתם של מספר גדול יותר של אנשים, של עובדים ושל עולים? — ואולם, עם כל צערנו הרי מעו ייצא מתוק.

בהודמנות זו רצוני להעלות את השיר האחרון שבעיקר העלוהו בעיריות וברשויות המקומיות. אחוים מחברי-הכנסת העלו מעל שולחן זה את הנקודה שמסוכן ליצור תנאים שיהיו דומים לסעד וסיוע, ובעיקר כשמדברים על עבודה. עתה עירייה אחרי עירייה מתחילות לחייב כל בית ביום עבודה או בפדיון יום עבודה בשיעור המקובל של שכר עבודה. יכול מיהו לבוא ולומר שזהו מס נוסף. אם תהיה לכך צורה של מס, לא תהיה בכך ברכה ותועלת, והדבר לא יחזק את שיטת המסים בגבייתם. אני מניח שאין זה מס. אם יום העבודה ניתן בלאו הכי על-ידי גורמים שצריכים לדאוג לפועלים, לא הרווחנו דבר. בכך מתלבטות העיריות, כל אחת במסגרתה רוצה להקל על הבעיה ואולי יקל דבר זה גם על הממשלה בהיקף דאגתה הכללית. אבל יש סכנה בכך. לכן אני מבקש משרת-העבודה לשים לב ולבחון את הנקודה באיזו מידה הדבר הוא לטובת המטרה בסופו של חשבון.

ישנה עוד נקודה, שהחברים שקדמו לי העלו אותה. לדעתי, זוהי נקודה קשה, וצריכה להיות לאו דווקא המוצא הראשון. בתנאים של אבטלה, קובע הרבה המושג של פועל זמני ופועל כפועל. הגבולות בין שני אלה, התחומים והבדלי הזכויות צריכים להיות בתקופה כזו מטושטשים במידה מסוימת, במידה שועדי הפועלים והמעבידים רואים בעינין זה את תרומתם. אם הם ישימו את לבם לכך — יש בכך תרומה לא קטנה להקלת פתרון הבעיה.

עד כה התעבתי על הנקודות שאני רואה אותן בגבולות

היכולת שלנו, יכולת כספית ויכולת אירגונית. ועתה ברצוני לעמוד על כך, כיצד אפשר לדון באפשרויות נוספות לפתרון רונות גדולים ליצור יכולת נוספת. לא נבדלתי כשהייתי באופוזיציה ועתה אני מקיים את שליחותי בקואליציה מתוך אומץ לב מוחלט, ואני מאמין בממשלה החדשה ובתסקיירים המוטלים עליה. מתוך אמון זה אני רואה את עצמי רשאי לדבר על הבעיה הזו ועל הממשלה המשותפת כפי שאני רואה את הענינים ואת הבעיות. היו חברים שהוכיחו מעל הדוכן הזה את אפשרויות הגדולת התעסוקה אם יבוטל צו הבניה — אין ספק שזה נכון. אולם נשאלת השאלה, לכמה זמן זה נכון עם יכולת של חמרי בנין וברזל הנמצאים בארץ? הן ידוע שבין שזה יהיה בעוד חודשיים ובין שיהיה בעוד חצי שנה, נצטרך לחזור ולהעלות את בעיית יבוא הברזל וחמרים אחרים מחוץ-לארץ. במלים אחרות — דרוש הרצון ליצור תנאים, שיסייעו להנעה חזקה יותר של המשק בארץ, יפתחו פתח לתנופה ויפעילו גורמים שונים, ולא רק לשם חיסול האבטלה הקיימת, אלא לשם יצירת אפשרויות גדולות יותר התלויות בגורם שקוראים לו — הון והשקעה בעוד חצי שנה, לארץ. לכן אני מציע לפני הממשלה ללכת לקראת בעיה זו בכל אומץ-הלב ולא לחשוש מוזחלכות חזקות ותקיפות בעינין זה. כבר אמרתי קודם-לכן, שאם סימנו את שיטות הטיפול אתמול, והיום נשתנו המציאות והנסיבות, הרי יש להתוות דרך אחרת. אין ביכולתנו לתקן את המצב גם אם נקבל את "הצנע" שחיבר עליו בהתלהבות ובכנות חברה-הכנסת לביא, הרי איננו מסתפקים בהסרת המצוקה של היום, כי אנו משתוקקים להתפתחות גדולה ולתנועה חפשית יותר של הון מחוץ-לארץ, לעליית יהודים וכסף — להורמת זרם דם חדש. אני מציע לממשלה, שתדאג לאורך כל השורה ובעיקר בנקודה המרכזית של תנועה חופשית למטבע-זר, לקבל את ההחלטות המתאימות לייצור בארץ אווירה מות-אמת, המקנה בטחון ויציבות למושג הון-השקעה הן בשביל יהודים מן הארץ והן מחוץ-לארץ. אין ספק, שהדברים יכריזים לבוא, אם יתקבלו החלטות מתאימות — אינני רוצה להשתמש בביטוי של חברה-הכנסת בן-הארץ — אך אנו הרי נוכל לחייך לגבי הקשיים בעבר וללכת בבטחון לקראת הדברים החשובים שהעתיד צופן לנו.

נדמה לי, שהשאלה שעמדה היום לדיון בפנינו באופן חלקי, נתנה לנו את ההזדמנות שלא להסתפק בפעולות הממך שלה לפתרון הבעיות הזמניות אלא לראות ולציין את הפעולות, שיכשירו הפעלה גדולה וניכרת של חיי הכלכלה בארץ.

אני מקווה, כי בכך אני משקף את דעת חברי — אנו מלחים את פעולות הממשלה ומאמציה בכל האחריות לפתרון מתאים של הבעיה הזאת ומחכים לפעולות גדולות שיצרו אפשרויות גדולות ורחבות של עבודה ופיתוח.

אברהם כלפון (מפא"י):

אדוני היושבי-ראש, חברי-הכנסת הנכבדים. בהודעת שרת-העבודה נמסר לנו על 16,500 מחוסרי-העבודה בארץ. יחד עם זאת הוצעה לנו תכנית עבודות שמשרד-העבודה עומד לבצע בזמן הקרוב, שנתבטח 8,500 ימיר-עבודה. הייתי מאד מאד מודה לשרת-העבודה, אילו יכלה למסור לנו מהו מספר התלויים במחוסרי-עבודה אלה, ואם החומר נמצא בידה — היה מעניין מאד לשמוע כיצד מורכב מספר זה מבחינת מיווג הגלויות. לפי המספרים שנמסרו על-ידי שרת-העבודה, רוב מחוסרי-העבודה הם פועלים פשוטים, שרי מקצוע, ביקורים שערכתי בלשכות העבודה התברר לי, שרובם המכריע של

קיום אבטלה, כדי להרחיב קורסים אלה, היו כמה אלפי אנשים יכולים להיקלט בנקל, מבלי שהדבר יעלה בהוצאה ממשית לממשלה, מאחר שההשתתפות ניתנת בצורת הלוואה היינו משיגים עליידי כך כמה תוצאות: א. האנשים היו מועט קים; ב. היו לומדים מקצוע; ג. היתה גוברת הפרודוקטיביות ואציה של הישוב, שהיא בעצם תמצית הציונות, שעליה מרכזים רים גבוהה גבוהה. אם לא עכשיו — אימתי אפשר למשוך אנשים ולשכנע אותם לעזוב עבודה בלתי-מקצועית וללמוד מקצוע, גם אם זה מחייב אותם להצטמצם בכשר של 1.5—2 ל"י ליום, העשוי להספיק בקושי לקניית פת הלהם.

אני מדבר על לימוד מקצוע מתחילתו, ולא על השתלמות. והשתלמות אינה תורמת אלא במידה לצמצום מספר המובטלים, הנואל והאדם המשתלם, רק בעלותו בסולם הדי רוג המקצועי מפנה הוא מקום לעובדים מומחים פחות. אלה המתחילים ללמוד מקצוע, לעומת זאת, יכולים להיקלט בתוך הישוב ולהיהפך לאנשים יציריים. בעיקר יש להגביר ולהרחיב את הקורסים החקלאיים, עליידי מתן הלוואות מתאימות שיבטיחו קיום מינימאלי לאנשים הלומדים בהם.

ישנם גם קורסים לאחים ואחיות הנערכים בהשתתפות משרד-הבריאות, וגם כאן יש להגדיל את התשלום ללומדים תוך תקופת הלימודים ועליידי כך ייקלטו במקצוע זה מאות רבות של מובטלים. הן המחסור בידים עובדות במקצוע זה הוא מהמפורסמות ואינו טעון ראייה.

שיתוף פעולה גם בשטח זה בין שרת-העבודה לבין שר-הבריאות עתיד לתרום בוודאי תרומה נאה גם להמעטת חוסר-העבודה וגם לפרודוקטיביואציה של הישוב.

אשר להתיישבות, דובר פעם על הקמת חמישים נקודות במשך השנה, אחר-כך דיברו על שלושים נקודות, ובזמן האחרון מדברים על שמונה-עשרה נקודות באביב הבא. כמה דברים אמורים? אם כל העבודות הקשורות בקשר להתיישבות זו — אספקת מים, סלילת כבישים והקמת השי כונים — תהיינה מוכנות לאביב, ולא נאחר את המועד, והדבר יידחה לעוד שנה. אני מקווה ששרת-העבודה יחד עם שר-האוצר, שהוא גם ראש מחלקת התיישבות של הסוכ-נות, ינקטו בכל האמצעים שעבודות הכנה אלו תהיינה מוכנות, כדי שהאנשים יוכלו לעבור לנקודות אלו. אני יודע שהגרעינים כבר מוכנים, אני יודע שבחיפה כבר ישנם שלושה גרעינים מוכנים לצאת להתיישבות, ואתמול אמרו לי שאם יהיו מקומות, יהיו עוד שלושה גרעינים מוכנים לצאת. זוהי שאלה של הכשרת המקום, אספקת המים, והי קמת השיכונים. דומני שדברים אלה כלולים בתכניתה של שרת-העבודה, אבל השאלה היא — החשת קצב העבודות כדי שהאנשים יוכלו להיכנס בהקדם, כי יש לקחת בחשבון שקליטה אחרת בתקלות כיום כמעט שאינה באה בחשבון לגבי העולים, וביחוד לגבי עולים בעלי משפחות גדולות; הם אינם באים בחשבון לא לקיבוץ, מטעמים אידיאולוגיים של הקיבוץ, ולא למושבי, מטעם זה שבמושבי יש צורך להשי קיע סכומים ניכרים. אני יודע שכיום, אדם העווב עשוק במושבי ומוטר אותו לאחר, דורש סכום של שלושה עשר אלפים לירות תמורת ההשקעות שהשקיע, ומעטים הם האנשים ההולכים להתיישבות שבידם ישנם סכומים כאלה. והרי אנו מדברים על התיישבות המונית. מי שיש לו כבר עשרת אלפים לירות כדי להשקיע במשק איננו דואג לו, אני דואג לאדם שאין לו אפילו חמש-מאות הלירות הראשונות להשקעה במושבי.

מחוסר-העבודה הוא מקרב העולים החדשים וכיניהם אבות למשפחות בנות שש, שבע, עשר ושתיים-עשרה נפשות. המספר של 16,500 מחוסר-העבודה אינו מבטא את כל היקף הבעיה, כי מספר הנפשות הוא שונה, וקיים הבדל בין משפחה בת שלוש נפשות לבין משפחה בת שתיים-עשרה נפשות, שהן חדשים-שלושה חדשים לא יכלה לקנות אפילו לחם; ראיתי גם הורים וגם ילדים כאלה במעונותיהם, במצב של רעב.

חושבני שבכיוצו העבודות שהוזכרו בתכנית שרת-העבודה, יש למצוא דרכים כדי לתת זכות עדיפות למשפחות העולים מרובות הילדים, בהתחשב עם מצבם המיוחד, לבל ייחצרו אצל עולים אלה הרושם שהם מופלים לרעה. אני כשלי עצמי כופר בקיומה של הפליה כזאת, אך באופן מעשי קיימת הפליה אובייקטיבית, כי יש הבדל בין משפחה בת שלוש נפשות לבין משפחה בת שתיים-עשרה נפשות; במקרה השני הרעב גדול יותר. משום כך מציע אני להעניק למש-פחות השייכות לסוג השני זכות-בכורה בקבלת עבודה. כאן ברצוני לעבור לנקודה שניה: הפרודוקטיביואציה של הייצור בקשר עם האבטלה.

כולנו זוכרים כמה קשה היה עד לפני כמה זמן, כאשר צריך היה להשיג איזה בעל-מקצוע. כל מאמצי משרד-העבודה בהקניית מקצועות לעולים חדשים לא נשאו פרי במידה הדרושה. מספר העולים שלמדו מקצוע הוא זעום, לעומת המספר שצריך היה ללמוד. בשבוע האחרון חקרתי את המצב בחיפה, וקיבלתי מספרים שהתמיהו אותי מאוד: בהשתתפות משרד-העבודה קיימים בחיפה מרכזים ללימוד מקצוע, בבת-גלים, במרכז למסגרות, לומדים 50 איש; חרות לומדים 5 איש; במוסך — 20 איש; בריתון חשמלי — 12 איש; בספרות — 12 איש, בסך הכל — 100 איש. אנשים אלה מקבלים בתקופת הלימוד 1,500 ל"י ליום לבעל-משפחה, ו-1,250 ל"י לרווק. ברור שלפני ששה חדשים, כאשר העי בודה היתה מצויה, לא נמשכו לכך פועלים שיכלו להשתכר 5—6 ל"י ליום. עתה הגיע הזמן לנצל את מצב האבטלה כדי להגביר קורסים אלה ולהקנות לאנשים מקצוע. אין סכומים אלה ניתנים בתורת סיוע, אלא כהלוואות הנפרעות אחר-כך. יש בכך משום ברכה גדולה, מאחר שהפועלים מועסקים במשך כמה חדשים וגם מקבלים אפשרות מינימא-לית לקיומם. אני מבקש את שרת-העבודה לעיין באפשרות של הגלת הלוואות הניתנות לאנשים המקבלים הכשרה מקצועית.

קיים סוג שני של הכשרה מקצועית, ההכשרה החקלאית, הניתנת במשקים חקלאיים בתקופה של שישה-עשר חודש. מקבלי הכשרה זו משתכרים בארבעת החודשים הראשונים רק 5 ל"י כדמרכים וקיום עצמי. בשישה-עשר החודשים שלאחר זאת משתכרים הם 34 ל"י לחודש וקיום עצמי. הסדר זה טוב לרוחקים ולנוגות, אולם אינו יכול לבוא בחשבון לבעלי מש-פחות פרשה זו נוגעת אמנם לשר-החקלאות, אך הואיל והדבר עשוי להגדיל את מספר האנשים המקבלים הכשרה חקלאית — והדגש של הויכוח הזה הואשם בעיקר בהגברת התיישבות והעבודה החקלאית — הרי אני מציע ששרת-העבודה תבוא במשא'ומתן עם שר-החקלאות, על-מנת להגדיל גם לגבי ארבעת החודשים הראשונים את התשלום, מ"5 ל-34 ל"י. עליידי כך חיתון האפשרות לצעירים רבים לפרנס את משפחותיהם במשך שישה-עשר חודשי ההכשרה החקלאית.

לפי השערתי לומדים כיום בכל הקורסים ללימוד מקצוע בארץ, כחמש-מאות איש. אילו השתמשו בהזדמנות זו של

שאנשים אלה יוכיחו באותות ובמופתים שנרשמו להתיישבות. זה ייצור כספים, שאילולא זה אינם קיימים. אם בר אשכול, יושב־ראש מחלקת ההתיישבות אינו יכול להשפיע על אשכול ש־האוצר, דומני שבעזרת שרת־העבודה יוכל הדבר להסתדר.

אני יודע מקרה, שקבוצה בת עשרים וחמישה אנשים, ותיקים מחיפה, שהתארגנה לכאן לציפורי, רק שנים־עשר מהם, שקיבלו דמי־מפתח יצאו, כי לא יכלו להסתדר, ושלושה עשר האחרים — לא יצאו, כי הם גרים בבתי האפטרופוס. זוהי עובדה. אתמול פגשתי קבוצה שניה של מחיישים בני חיפה, מהם הגרים בחיפה זה עשרים שנה, וכולם גרים בבתי האפטרופוס. המטפל בתנועה זו, החבר ארצי, בא אלי ובקשני לסדר את הענין. הוא הודיע לי: פנינו למספק על נכסי נפקדים בחיפה, אך ללא הועיל; פנינו למר שטנר והוא דחה את הרבר. זהו עוול. אני מביא את צעקת האנשים האלה, ודומני שדבר זה מוכרח לבוא על פתרוננו, כי הוא טובת המדינה, לטובת האנשים, ואף טמון בו פתרון חלקי לבעיית האבטלה.

2. תשובת שר־העבודה

ממשלה החליטה, שהיא מוכנה לבנות במשך ארבע שנים 48 אלף יחידות דיור, בתנאי שיירשמו 48 אלף איש, המסוגלים והראויים להתקבל למסגרת זו של שיכון עממי, וכניסו את הכספים הנחוצים וכו'. אני בטוחה למעלה מכל ספק, שחבר הכנסת רובין יודע כמוני שלא נרשמו 50,000 איש, לא 48,000 אלא רק שלושים וכמה אלפים, וזוהי יצאו רבים. אם כן, מה הם הדיבורים על 50,000? איזה שם ייקרא לתביעה זו על בניית 12 אלף יחידות שיכון במשך השנה?

ועוד — כיצד אפשר להתווכח עם חברה־הכנסת אבניאל כשהוא נוקב מספר של 40,000 מחוסרי עבודה? לפי המספרים שלו אפשר בנקל לומר, לפי אותה מידת דיוק ואותה מידת אחריות, שישנם 80,000 מחוסרי עבודה. כבר אמרתי, שאם מביאים בחשבון את אלה שאינם רשומים, והם מחוסרי עבודה לפי השערה, הרי אין גבול לכך, וחברת־הכנסת וילנס־קה, המצטיינת גם בדברים אחרים, עולה גם בזה על חבר הכנסת רובין המפגד אחריה. היא הגיעה למספר של 80,000 מחוסרי עבודה, ומדוע לא? אין זה כואב לה, אינה חייבת לדאוג להם, זה עוזר לה במקום שזה צריך לעזור לה, לאותה עבודת הקודש שהיא וחבריה עושים. ואם כך, מדוע חברי הכנסת רובין ואבניאל אינם יכולים להגיע למספר זה? הרי יש בו אותה מידת דיוק כמו ב־40,000.

חברת־הכנסת רובין אינו דואג לחוסר חומרי גלם לתעשייה. בשבילו אין זו כלל דאגה. יש לו מקורות לחומרי גלם לתעשייה. הרי הוא וחבריו עשו את הכל כדי שנוכל להשיג את כל ההלואות, את כל המילונות ואת כל הדרוש. אך לא כן — הוא וחבריו עשו הכל כדי לא לעזור לנו בכך, ורק בזכות העבודה, שהם מעטים במספרם ובכוחם, יכולנו להשיג מה שהשגנו. היכן ההצעה הקונסטרוקטיבית, המעשית, ומאין תבוא העזרה, את זאת לא אמרו חברי־הכנסת רובין ווילנס־קה. וה' דבר ברור — הם אינם חייבים להגיד זאת.

לעומת זה מצא חברת־הכנסת אבניאל פתרונים — אי אפשר לומר שזוהי לא הציע דברים קונקרטיים. הוא הציע למשל, לקוח את כספי קופת־התגמולים, והצעתו זו מעוררת ממש רגש של יראת־כבוד לאומץ־לבו. אני רוצה לדעת, אם

בקשר עם ההשקעה הראשונה, יודע לי על מקרים שאני שים התארגנו עליי התנועה מן העיר אל הכפר, והחליטו הם ומשפחותיהם לעקור מן העיר ולעבור למושב. אנשים אלה גרים בבתי האפטרופוס. אילו גרו בבתי אחרים, כי אז היו מקבלים מה שנהוג לקרוא אצלנו, "דמי־מפתח", והיו יכולים להשקיע את הכסף וזה היה כשר ושריר, ואיש לא היה אומר להם דבר. כאשר גרם מזלו של עולה והוא גר בבתי־השייכים לאפטרופוס, אין לו אפשרות לקבל דמי־מפתח בעד החדרים שהוא גר בהם, מכיוון שהאפטרופוס אינו מרשה לו.

דומני שכולנו מדברים גבוה־גבוהה על הצורך לעזור לאנשים אלה. אם לא ניתן להם אפשרות זו, מה יקרה? האנשים הללו יישארו ביערי, האפטרופוס בוודאי שאינו מרוויח מזה, והאנשים יישארו מחוסרי־עבודה במקומם, וגם החקלאות לא תקלט אדם נוסף. מי מרוויח בענין זה? כולנו מססידים בכך. לפיכך אמר אני, שיושב־ראש מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, מר לוי אשכול, צריך לדבר עם מר לוי אשכול ש־האוצר ולשכנע אותו שאין הגיון בדבר זה, וכי יש לתת אפשרות חוקית וגלויה לאנשים אלה לקבל חלק מדימי־המפתח, כפי שהדבר נהוג בכל מקום אחר בתנאי

שר־העבודה ג. מאירסון:

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה. אודה על האמת, שב־מקצת קשה עלי הכניסה לדברי התשובה לוויכוח שהתנהל בכנסת בימים האחרונים. ויכוח זה היה, נדמה לי, במקצת חזרה על הויכוח שיתחיל בודאי מחר, לאחר הודעת ש־האוצר, ובמקצת חזרה לקראת הויכוח על התקציב. יסלחו לי חברי הכנסת אם אגיד בגילוי־לב, שמעט מאוד מהויכוח הזה עזר לפתרון שאלת האבטלה.

עלי לעמוד על עוד נקודה אחת, שכבר דובר עליה. לוויה כוח זה הורקש זמן של שבוע שעות. אין לי ספק, שסיעות אחדות בכנסת, התופשות את הצד הזה של הבית, היו בוודאי בין הדורשים לכל הפחות את שבוע השעות הללו ואולי אף יותר, והן לא כיבדו אותנו בנוכחותן. היו סיעות שלמות שאי־פילו לא חשבו לנחוק, אחרי שהצגים שלהם הוציע את כל ההצעות. "הקונסטרוקטיביות" שהיה בידו להציע, להיות נוכחים בזמן הויכוח ובסיומו. אני אומרת את הדברים האלה, כי נדמה לי שגם זמנה של הכנסת אינו מחוייב להיות הפקר. וכשי קובעים זמן לוויכוח, לכל הפחות אלה שדורשים את הוויה כוח לשעות רבות, צריכים אפילו רק מתוך נימוס, להקדיש קצת משבוע שעות אלו גם לעבודה בכנסת, אף על פי שכל אחד מהם עושה בודאי עבודות חשובות מחוץ לכתלי הכנסת.

חברת־הכנסת שהשתתפו בוויכוח התרכזו בנקודות אחדות, ואינני מתכוונת לקחת את זמנה של הכנסת ולהיכנס לתשובה מפורטת על כל פרט ופרט, אלא ארוך לנגוע בבעיות אחדות שנתעוררו בוויכוח זה.

אינני מתכוונת להתווכח עם חברי־הכנסת רובין, אבניאל ווילנס־קה על סטטיסטיקה. אמנם מספרים וסטטיסטיקה צריכים להיות מדע מדוייק, אבל אין דבר נתון למשחק ולשימוש לרעה כמו מדע הסטטיסטיקה. חברי־הכנסת שקראתי בשמו־יהם הם מומחים גדולים לכך, אם בכלל אפשר עדיין להתירם מהמספרים שהם זורקים לחלל הכנסת מפעם לפעם. לדוגמה — חברת־הכנסת רובין אמר בפאתוס רב: הייתכן? לפני הבחירות הבטיחה לבנות 50,000 יחידות דיור במשך ארבע שנים — ובכן, לא היה ולא נברא. לפני הבחירות אמרנו שהי

יוחנן בדר (תנועת החרות):
בכספו של מי?

שרה העבודה ג. מאירסון:

גם על הכסף נדבר. — כשלבאי וחבריו הלכו לכל מיני מקומות, לכנות ואחר כך לעין-חורד, איש לא היה צריך לבוא ולהטיף לו מוסר, שעליו להוריד את דרגת החיים שלו. כך עשו אנשי מרחביה, כך עשו אנשי דגניה וכך עשו כל אנשי המ-שקים; וכשאנשי הנלה הלכו למקום שהיה לפני כן מקור מא-לאריה, איש לא היה צריך להטיף להם מוסר; חיו כך ולא אחרת, והכוח המניע שלהם היה, שהם עצמם יעשו זאת ולא על-ידי אחרים. לכך התחנכו דורות, לכך חינכו את ילדיהם, ישנם אנשים שאינם מקבלים את העקרון הזה, להם אין חלק בוויכוח הזה, אבל אלה שמקבלים את העקרון הזה, אני מכינה אותם יפה כשהם שומרים על כך בקנאות רבה מאוד; או בבקשה מכם, אבל בקלות כזו לגשת אל הענין הזה, מה לצי-נות, חברה הכנסת בדר, שישנם בארץ הזאת אנשים רבים מאד החושבים, שזה עקרון גדול וקדוש ושואלי מקור כל הצרות בעולם הזה הוא, שישנם אנשים המרשים לעצמם לחיות על ניצול עבודת הזולת ועל רוחי עבודת הזולת. רבים הם מאוד החושבים כך, אותו הציבור הגדול, שלפי דעתי הוא אולי הגורם העיקרי בכנין הארץ, חושב כך, ואחרים לא יכפר עליו שיבטל את העקרון הזה.

אולם לחברי בהתיישבות העובדת מכל הצורות, אני אר-מרת: אילו הייתי בקיבוץ והייתי צריכה לשאול את עצמי את השאלה, מה ישפיע לרעה יותר על חינוך ילדי, העובדה שבי-עת קשה למדינה יהיו האנשים היושבים במעברה ליד המשק מחוסרי עבודה וילדיהם יהיו רעבים, או שהם יבואו לעבוד במשקי ואני אמצא דרך איך לא להרויח מעבודתם? הייתי מחליטה — נדמה לי במצפון שקט לגמרי — שגם למען שלי-מות חינוך ילדי איני יכולה לאפשר חוסר-עבודה, אבטלה ורעב כסביבה ולחנך את ילדי בתוך איוו חומת סין כשמבטנים הכל יפה, הכל טהור וכל טוב ומעבר לחומה הזאת רעב, דלות ועוני, אולם אני מוכרחה להגיד: הבינותי ואני מכינה, ואיני מצטרפת לאלה שאינם מכינים ומתוך קלות מבטלים את כל הלבטים שהיו וישנם בתוך ההתיישבות העובדת, אבל אני שמחה להגיד, שחלקים מתוך ההתיישבות העובדת, הכ-ריעו לא לבל קל, אך נדמה לי שמתוך גישה מצפונית, גם ציונית וגם פועלית, ואמרו: איננו יכולים לעמוד במצב, עשו זאת גם המושבים וגם איתוד הקבוצות והקיבוצים, הם עשו המשק, וגם על-ידי המועצות האזוריות, בכל מיני עבודות פני-תוח בתוך המשקים ובסביבה; ובתכנית שהבאתי לפני הכנסת יהיו 4,000 עד 5,000 פועלים עסוקים בסקטור התיישבותי זה בצורות שונות, דרך המועצות האזוריות ועל-ידי עבודה שכי-רה במשקים.

דיברו פה על כך, שהסקטור הפרטי עובד בעבודה שכי-רה, מהי ההשוואה הזאת ההתיישבות העובדת, ובעיקר ההתי-ישבות הקיבוצית, פתוחה תמיד, מה היא אומרת לכל העולים? בבקשה, כואו — והם מתקבלים כתכורים, אין זה ענין סגור, אין זו חברה אכסכלוסיבית, האם מישורו מכם, שביקר במשקי ההתיישבות, לא מצא בהם עולים מכל הארצות? אך כל זמן שעולים אינם רוצים לבוא למשקים בתור חברים ובזמן של חוסר-עבודה, גם מתוך הבנה מלאה לקשיים החברתיים האלה, אין דרך אחרת, הכרח הוא לדרוש מההתיישבות העובדת, שגם היא תתן את חלקה לתרון השאלה הזאת, והיא נותנת פעם נוספת עלתה בוויכוח הדעה, שהממשלה אינה צריכה לממן בעצמה כל מיני עבודות, או עבודות פיתוח, אלא

לפי ידיעותיו של חברה הכנסת אבניאל, המקור היחיד ממנו אפשר לקחת כסף הוא קופות-התגמולים של הפועלים. האם אין כסף אחר? האם אלה הם האנשים העשירים ביותר בארץ? ובכלל, לפי השקפת-עולמו של חברה הכנסת אבניאל, מה פירוש המלה: לקחת? כשמביאים חוק לכנסת ביחס למילווה, הרי כולנו יודעים את תגובתה של חברתו לטיעה של חבר-הכנסת אבניאל, היא טוענת, שזה דבר איום ונורא, אך כש-ישנן קופות-תגמולים של פועלים, שזהו חסכון חיים, הדבר היחיד שנשאר לפועל לאחר עשרות שנות עבודה, הרי באים ברוח-חילוב ובכוננות יוצאת מן הכלל ואומרים: קחון נוסף לזה חייב חברה הכנסת אבניאל לדעת, שהכספים האלה עובדים בדרך כלל, הם הושקעו בעבודות קונסטרוקטיביות, במקומות טובים, אני חושבת, כסף המשקיעה כסף בעבודה, או במילווה ממשלתי, עושה דבר טוב ונכון לעצמה ולמדינה. אך אני משתוממת על האלגאנטיות שבה מדברים על הון זה הנמ-צא ביד הפועלים, ולעומת זה על הזהירות המאכסימאלית, על חרדת-הקדוש שבה ניגשים לענין הרכוש השייך לאחרים.

חברה הכנסת אבניאל מציע למשל, לקחת כסף מקרן חר-סרה העבודה של ההסתדרות, ובכך, הייתי מכינה אילו היה חבר-הכנסת אבניאל אומר: גם לנו הסתדרות פועלים, גם לנו אמצ-עים וקרנות, ואת הקרנות האלה אנו מעמידים לרשות המ-דינה, אך לא — הוא בא לחלק מה שיש להסתדרות הכללית, וזה כבר באמת יותר מדי.

חברה הכנסת אבניאל יש לו עוד פתרון, הוא מדבר על העובדים השכירים בהתיישבות, על נקודה זו דיברו חברים רבים, אולם תחילה ברצוני לשאול את חברה הכנסת אבניאל, כמה פועלים שכירים מוכנים לקבל כל משיקה-התיישבות שתנועת החרות הקימה?

יוחנן בדר (תנועת החרות):

הם מקבלים — הם מקבלים כל פועל שנשלח אליהם.

שרה העבודה ג. מאירסון:

רצוני לדעת את מספר הנקודות, היכן הן נמצאות וכמה פועלים הן קיבלו?

יוחנן בדר (תנועת החרות):

זאת צריכה שרת-העבודה בעצמה לדעת.

שרה העבודה ג. מאירסון:

שרת-העבודה אינה מטמלת במספרים שהם מחותים מ"5 או 10.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

אם כך, היא צריכה בעצמה לידעת.

שרה העבודה ג. מאירסון:

רבותי, קצת זהירות, ואל לכם בפשטות גדולה ללי-כך כשאתם מדברים בענין זה של ההתיישבות, ההתיישבות העו-דת, הקיבוצית והמושבת בנויה זה עשרות בשנים על עקרון יסודי אחד — עבודה עצמית.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

על חשבון מי?

שרה העבודה ג. מאירסון:

על חשבונם שלהם, על חשבון אותם האנשים שבשעה שאחרים צחקו ולענו ל"עוד דונם" ול"עוד עץ", טיפסו הם על ההרים, הלכו לעמק, לדרום ולצפון ועשו מה שעשו בכוחו-יהם שלהם ובעבודתם שלהם.

אפשר היה לפתח חלק זה של הארץ להתיישבות חדשה בלי הכביש הזה? אולי יסריח את עצמו לגסוע קצת דרומה ויגש לכביש הסופספאטים, לכביש סדום, לכבישים בנגב המערבי, ואולי ישאל את האנשים ההם, איזה טעם יש לישיבה בנקודות אלה קרוב לגבול, בלי כביש? אולי הוא יגש פעם באיזה משק עלייד עזה בלי כביש, בלי טלפון, בלי אמבולאנס, בלי סנדר, בלי מיס? מה הדיבור הזה? אם הוא מומחה גדול כל כך בע' בדות כבישים, ואם הוא נוסע על כבישים, אולי הוא רואה כיצד עבדו העולים לפני שנתיים ושנה בכביש וכיצד הם עוב' דים היום? חבריהכנסת לורנץ נסע בוודאי פעם מירושלים לתל-אביב, ואולי ראה את מה שכל נוסע רואה, איך נעשית העבודה בשבועות האחרונים בהרחבת הכביש מבית-דגון אל מחסני הסוכנות, לאחר שמועלי רמלה למדו את העבודה. נכון, שילמנו בעד זה; הם לא למדו ברומניה, בפולין ובמרקו לע' בוד בכבישים, שם הם לא עשו עבודות "בלתי-חיוניות כל-כך", שם עסקו רק "בעבודות חיוניות ממדרגה ראשונה", ורק כאן הם מתבטלים בסלילת כבישים...

אני מעוזה לומר, שבאמצעות 7.5 מיליון הלירות לעב' דות ציבוריות, לא רק סופקה תעסוקה לא לפי פועלים, אלא נעשתה גם עבודת פיתוח כבירה בארץ. אם ישנם היום עשרות משקים הקשורים לאם-הדרך, שיכולים להוביל את תוצרתם ואפשר להגיע אליהם גם מבלי לזרוק להם לתם מאחורונים בחורף — הרי אני חושבת שזהו פיתוח הארץ, אם נסתחו חלקים גדולים של הארץ באופן וברום להתיישבות חדשה עלידי הכבישים האלה — הרי אי-אפשר היה לעשות זאת אחרת.

חברה-הכנסת לורנץ יש עוד פתרון קל: לקחת מכונות מן ההתיישבות העובדת ולתת אותן לאחרים. מכונות — הוא אומר — ישנן, אלא שהן בידים לא טובות וצריך להעבירן לידיים יותר טובות ויותר נאמנות המחכות להן. אדמות לסקל — הוא אומר — לא נחוצן, כי יש די אדמות. אני מציעה לו הצעה ידיוותית טובה: יתענין קצת בדברים אלה — גם בחקלאות וגם בכבישים. אין הוא מחוייב להתענין אם אין הוא רוצה לדבר על דברים אלה, אך אם הוא חוקק רוצה לדבר על כך, הרי עצתי הידיוותית היא: יתענין קצת בדברים אלה. אלה אינם סתרי תורה, אפשר לקבל בנקל את המספרים והידיעות.

ברצוני לכרך את חברה-הכנסת בריהודה; מזמן לא שמענו אותה בוויכוח, וטוב שהוא מצא לאפשרי להשתתף בוויכוח זה. ובכל זאת, רצוני לשאול אותו — והוא מחוייב לשאול את עצמו — מה הוא חלקה של מפלגתו בפתרון כל הבעיות המסובכות והקשות מאד קום המדינה? איני מתכוונת להצעות הדמונסטראטיביות, אבל מה היו ההצעות ומה היתה העזרה הפשוטה מצד מפלגתו על כל חלקיה לפתרון השאלות והבעיות?

חברה-הכנסת בריהודה אומר: מעולם לא היתה תכנית לממשלה הזאת, אם אפשר לעשות מה שנעשה בארץ במשך ארבע השנים האחרונות בלי תכנית גם בשטח החקלאות, גם בשטח פיתוח המים, גם בבניה, גם במחצבים, בכל שטח ושטח; אם אפשר לעשות זאת בלי תכנית — אולי אין צורך בתכנית. אלא שהדברים האלה לא נעשו בלי תכנית. ואתה, חברה-הכנסת בריהודה, יודע על עבודה כבירה שנעשתה בארץ הזאת, עבודת פיתוח שאין דומה לה בארץ אחרת, ביחס לגודל לה של הארץ, לאוכלוסייתה, ואין צורך לומר — ביחס לאמי צעים. מהו הדיבור הזה על "בלי תכנית"? ומהו הדיבור הזה, שאף פעם לא היתה החלטת תקציב ליותר משלושה חודשיים?

לתת לאחרים, לבעלי הון פרטי לעשות זאת. רבותי, איפה הוא הון פרטי זה? מתי בא הנה יהודי, או קבוצת יהודים, עם הון ואמרו: אנו רוצים להשקיע כספים בניצול סופספאטים, אנו רוצים להשקיע בחשמל, אנו רוצים להשקיע באיזה ענין אחר, והממשלה אמרה: לא, אל תגשו זאת? אני חוששת, שגם אלה המדברים על כך יודעים, שלא הופיעו יהודים כאלה ו-ברגע שיהודים כאלה יופיעו, נקבלם בזרועות פתוחות.

אני רוצה להזכיר לחברה-הכנסת, ובתוכם לחברה-הכנסת קלמר ולהגיד, שלא צריך להמשיך בצמצום המנגנון הממ-שלתי.

רבותי חברה-הכנסת. אי-אפשר לעשות שני דברים הסותרים זה את זה, ובכל אופן נדמה לי, שגם עלימי הצבעה בכנסת אי-אפשר להחליט על כך, מכל פינות הבית אומרים, שאחר הדברים שהממשלה חייבת לעשות, הוא קוצץ בצורה האכזרית ביותר בהוצאותיה שלה, והשקעת כל פרטה, שאפשר לקמץ מהוצאות המנגנון, בדברים קונקרטיים ופרודוקטיביים. אך אי-אפשר לעשות זאת ויחד עם זה לא לנגוע באנשים. אפשר לקמץ במנגנון הממשלה רק אם מקצצים אותו. פירוש הדבר, שמוכרחים לנגוע באנשים חיים, וזה כואב מאוד. אי-אפשר לעשות ניתוח בלי כאבים, אם ניתוח — הרי הוא גורם כאב. כשדורשים את הניתוח, צריכים להיות משוכנעים שהניתוח יבא הבראה, ואלה העוסקים בפיטורי עובדי המדינה בטוחים שכבודאי, שקימוצים אלה לא יביאו נזק רב למדינה, אם כי יטיל אולי עבודה קשה יותר על אחרים. יושבים כאן צניגי עתונים שכתבו על דברי בכינוס מרכזי הלשכות, בו אמרתי: עוד עבודה לעובדי המדינה. הדבר נכון, ויכולים לכתוב זאת, וייתכן שתן שעובדי המדינה שישארו בשירות יצטרכו להתאמץ עוד יותר; אין ברידה. איך עושים זאת כמובן, שבביל מנצל פרטי המרויח מכך, אלה הם עובדי המדינה. אך אי-אפשר לעשות קימוצים ויחד עם זה להחזיק את כל האנשים בעבודה; זה דבר בלתי אפשרי.

ברצוני גם להזכיר את חברה-הכנסת כהנא, לורנץ, ואולי קצת גם את אידוב כהן, מפני פתרון של "זוגות עליכסו" אין זה משבר ראשון של חוסר עבודה בארץ, ואין בכך פתרון לשאלת האבטלה, שנגיד לאלפים אחרים של נשים: שבו לכן בבית — פאטנט חדש או מישור אומר, שהאשה תישאר בע' בודה והגבר ילך הביתה — הרי זו אולי הצעה יפה, כי הדבר לא יהיה כך. נכס זה הנקרא "עבודת נשים במדינה" — ישנן אלפי נשים בעלות מקצוע וחסרות מקצוע, הנמצאות בעבודה גם כשהן אמהות — הוא לפי דעתי נכס יקר למדינה. אין זה דבר פשוט לאשה להישאר בעבודה, והיא אינה יכולה להיות נזרקת לעבודה ומן העבודה; זוהי אשליה ולא פתרון. אני מתארת לעצמי, שישנם חברי-הכנסת, שלפי השקפת-עולמם לא צריכה האשה לל לעבוד; ורתום היא. אך אל ימצאו בכך את הפתרון לאבטלה.

חברה-הכנסת לורנץ: יכולים להיות חילוקי-דעות על כך, אם עבודה מסוימת היא חיונית או לא, אבל אי-אפשר שהיו חילוקי-דעות על כך, שחברה-כנסת צריך להתייחס בעצמו ברצינות אל מה שהוא אומר. ברצוני לדעת, מה פירוש הדיבור הזה על עבודה כבישים? שאלתי אותו בקריאת-ביניים ואני שואלת אותו עכשיו: יספר לי היכן, על איזה כביש הוא ראה פועלים המעבירים חול ממקום אחד לשני ובחזרה? הכבישים בארץ הם גלויים לעיני כל, ואין עושים כבישים במחותרת ועוד אני רוצה לשאול את חברה-הכנסת לורנץ: איזה משק התיישבותי, שהוא מעונין בו, מוכן לוותר על כביש לגישה אליו? אולי הוא נסע פעם על כביש הנקרא, למשל, כביש מלוגה-באר-שבע, ואולי הוא יוכל להסביר לבית הזה, כיצד

האלה. אין לנו דרך קלה. הדרך קשה כקריעת ים־סוף. מי שבחר לשבת מן הצד ולצוק "לא טוב" בלי לנקוף אצבע כדי לעשות שהמצב יהיה יותר טוב — בחר לו בעולמו שלו. אי־נני מקנאה בו, אבל מי שמנסה לבצע — לו אין הדבר קל.

חבריהכנסת ברייהודה רוצה לדעת, כמה הוקצב. קודם כל — הוקצב, ושנית — זה ענין של מיליונים. הסעיף הנוגע לבניית בתים בהתיישבות בלבד, הוא ענין של שלושה מילי־יונים לירות. הלוואות לעיריות, למועצות מקומיות ולמועצות אזוריות, יחד עם ההקצבה הנוספת שנעשתה בערך לפני חד־שיים ועם ההקצבה החדשה — כל זה מגיע לשלושה מיליונים לירות. לחקלאות, לנטיעות, נוסף על מה שישנו בסעיף זה בתקציב הפיתוח, וגם לעבודות אחרות — הוקצב עוד מיליון ורבע מיליון לירות בערך. ייתכן שאפשר יהיה לכלול זאת בתקציב הפיתוח הקיים, וייתכן שיהיה צורך להעביר חלק מסויים בחוספת לתקציב הפיתוח הבא.

חבריהכנסת ברייהודה מתאונן על כך, שלא נוצרה בארץ אווירה מתאימה להליכה לחקלאות. נכון, אולי לא פה המקום לדבר על כך, אבל אין לי כל ספק, שלולא הקלה המתמידה היא על תנועת ההתיישבות בארץ, אותה תנועה "שידעה" תמיד לעשות את הדבר הגדול ברגע הנוכחי; לולא היה זה תנועה כה עסוקה לפורר, במקום לבנות ולאחר — הרי ודאי שהאווירה ביחס לחקלאות בארץ הייתה אחרת לגמרי. אל יבוא חבריהכנסת ברייהודה וידבר על כך, שלא שלחו נוער עובד למשקים. שלחו, ובעזרת משרד־העבודה שלחו מאות לחושים רבים. והיום אנחנו באמצע ביצוע התכנית לשליחת מאות פועלות מן הלשכות למשקים לתקופה של 6 חדשים, בעזרת הממשלה. איני יודעת, אם נצליח לבצע את כל התכנית — השאלה היא, אם נמצא את מאות הבחורות האלו.

לעתים צריך אדם לומר מלה קשה — לעצמו. אין זה נעים. הרבה יותר נעים וקל להגיד זאת למישהו אחר. אך נעשה משהו, שגרים חוסר אווירה להתיישבות בארץ — ואל נטיל זאת על הממשלה. חבריהכנסת ברייהודה יודע, שאין זו הכתובת הנכונה.

ישראל ברייהודה (מפ"ם):
אני יודע את הכתובת.

שר־העבודה ג. מאירסון:

אני בטוחה שאהה יודע. — חבריהכנסת, דובר כאן גם על חקלאות. אך אינו יכול להסתפק בכך, שאומרים דבר חיובי על משהו, ובאותה נשימה מבטלים כל דבר אחר. נוצר מצב, כאילו יש שתי מפלגות גדולות בארץ: אחת להתיישבות, לחקלאות, ואחת לתעשייה. אני כשלעצמי חושבת, שאין לחיי כוח זה כל תוקף. אין לי כל ספק, שלהבראת המשק דרושים שני הדברים גם יחד.

דרושה לנו התיישבות גדולה. אבל, חבריהכנסת, התיישבות גדולה אינה נעשית על־ידי נאום טוב למען ההתיישבות ועל־ידי ביטול כל דבר אחר מלבדה. גם אלה מחברי הכנסת שדיברו על התיישבות יודעים, שאין עושים התיישבות בלי כסף. גם אם כל המתישבים החדשים יקבלו את תורתו של חבריהכנסת לביא, ויחיו ברמת־חיים נמוכה שבנמוכות — אי אפשר לנו בלי מיליונים רבים; גם אותה דרגת־חיים נמוכה וזקיקה למספר גבוה מאד של מיליונים. ודאי שיש לעשות זאת ומישהו אמר, שכל מה שדרוש לחקלאות, זה: אדמה, מים, צינורות, בית, בניני משק — ובתוך בניני המשק, בו־דאי שיש להכניס גם בעלי־חיים, ויש צורך בתקציב־קמעה כדי שהמספחה תוכל להתקיים עד שהמשק יתחיל להכניס — וזה הכל! באמת, זה הכל! אך הייתי מבקשת את אותו תבר־

ישראל ברייהודה (מפ"ם):
את זאת לא אמרתי. אמרתי שמעולם לא היה תקציב לשנה שלמה.

שר־העבודה ג. מאירסון:
הואיל ושר־האוצר עומד לדבר מחר, אני מוכנה לבקש ממנו לבדוק, אם באמת לא נתקבל מעולם תקציב לשנה של־מה.

ישראל ברייהודה (מפ"ם):
המאכסימום היה לשמונה חדשים.

שר־העבודה ג. מאירסון:
הכל — בלי: בלי תכנית, בלי תקציב, בלי כל, ובכל זאת נעשתה עבודה, ובכל זאת מועסקים במשך שנים עשרות אלפי פועלים. מהי ההשוואה הזאת של מספרי מחוסרי העבודה שהיו רשומים ב־1949 וב־1950 אל המספרים של היום? אז ישבו עשרות אלפי משפחות במחנות ללא עבודה. אהיה אחרונה שאדבר על חוסר העבודה בשפת הסטאטיסטיקה. אבל יש יצר הרע לענות לא על דברי חבריהכנסת ברייהודה, אלא על דברי חברי, חבריהכנסת רובין וחבריהכנסת וילנסקה. אינני מסוגלת לכך, אך אילו יכולתי לעשות איוו סקירה אוב־ייקטיבית —

יחזן בדר (תנועת החרות):
זה יקשה מאד לגברת.

שר־העבודה ג. מאירסון:
כן, נכון, אינני מתביישת בכך. על חוסר־העבודה אינני יכולה לדבר בצורה אובייקטיבית. תבוא עליך ברכה שאתה יכול לעשות זאת; אני — לא. אפשר לתת סקירה, שרובות אנשים נכנסו לארץ בלי מקצוע, בלי הרגלי עבודה, לארץ קטנה בעלת אמצעים כה קטנים, ובכל זאת, אם כי מספר מחוסרי העבודה הוא לדעתי חמור וקשה, אבל בהשוואה אל מספרם של העובדים — אין במה להתבייש.

צריכים לפתור את בעיית חוסר העבודה. ארצות אחרות, עמים אחרים אולי יכלו לסבול זאת בנקל. אנחנו — לא. אבל האם באמת כך היה אילו היה הכל נעשה בלי תכנית, בלי דאגה, בלי תקציב? האם כל זה נעשה מעצמו? — לא. היתוו תכנית וישנה תכנית, ויש קושי יודע לבצע.

ישראל ברייהודה (מפ"ם):
אם כך, הרי אתם קונספיראטורים יוצאים מן הכלל.

שר־העבודה ג. מאירסון:
חבריהכנסת ברייהודה, לא יועילו לא קריאות־ביניים ולא נאום טוב ולא נאום רע. אתה יודע בדיוק כמוני, שאין זו שאלה של חוסר תכנית; זוהי שאלה של חוסר יכולת כספית לבצע את כל התכנית. ואם אתה יודע איוו דרך פשוטה וקלה, איך לגייס את עשרות המיליונים, גם במטבע שלנו וגם במטבע־חוץ, הנחוצים כדי לבצע את התכנית שישנה — אודרה.

ישראל ברייהודה (מפ"ם):
דרך קלה — אינני יודע.

שר־העבודה ג. מאירסון:
גם דרך קשה לא הצעת, לא אתה ולא חבריך, לא אתמול ולא לפני שנה. אף פעם לא הצעתם תכנית מעשית, ואפילו לא לכותרות בעתונים, תכנית שמחר אפשר לצאת ולבצע אר־תה. אף פעם לא רצימתם להירתם בעול הביצוע של התכניות

להספקת מים לדרום ולנגב — זהו הדבר שבחינו הוא. בלי מיליונים לא ייעשה הדבר. אילו ידעתי שמיליונים אלה ישנם — הייתי מדברת בטון אחר. אני חוששת מאד שהם אינם, וגם לאחר שבע שעות ויכוח בכנסת לא יימצאו. אם יש מישהו המשלה את עצמו, שאפשר לעשות זאת עליידי פתרונות קלים — בבקשה, ישלה את עצמו, אך הגרוע בדבר הוא, שהוא משלה עליידי כך את מחוסריהעבודה.

חברייכנסת, אין לי כל ספק, שהמצב החמור באבטלה אינו דבר ליום-יומיים. אני בטוחה, שרק עליידי מאמצים יוצאי-איים-מן-הכלל, גם עליידי הממשלה — אבל לא רק עליידי הממשלה, אלא בעזרת הציבור כולו נוכל להחזיק מעמד ולהגיע בקושי וביסורים רבים למצב שנוכל לשאתו. אבל לשם כך דרושים מאמצים רבים מאוד, של כולנו יחד, של כל החוגים. לא ייתכן, שכסף המגיע לממשלה, אם לפי חוק מסי-הכנסה ואם בצורת מלווה או בכל צורה אחרת — לא יימצא בקופת הממ"שלה, בקופת האוצר.

וגדמה לי, שאם זו תהיה מסקנת הוויכוח, הרי כדאי היה לקיים גם ויכוח ארוך זה. אם מסקנת הוויכוח הוזה תהיה, שכל חוג יתרום ויתן חלקו לפי מיטב יכולתו, ובהתאם למאמצים שהוא מוכן ומסוגל לעשות, יתרום תרומה ממשית, קונסטרוקטיבית ופיתוחית לשאלה — אם זו תהיה המסקנה, יימצא סת"רן לא רק זמני לצירת עוד מאות אלפי ימי עבודה; ומן המאמץ הכללי הוזה, מתוך המצב החמור הוזה, נגיע לפתרונות יסודיים יותר בכלכלת מדינתנו.

3. הצעות החלטה

תוצאה ישירה של המדיניות הכלכלית של הממשלה וחוסר כל תכנית קונסטרוקטיבית לבנין משק של הארץ.

(ב) הכנסת דוחה את הודעת שרת-העבודה כאשר היא עומדת בדיספוסורציה משועת לצרכי השעה.

(ג) הכנסת קובעת כי הפתרון לשאלות האבטלה כרוך באופן בלתי-נפרד בתכניות קליטת העליה עליידי הגברת ההתיישבות העובדת ופיתוח המשק התעשייתי החיוני תוך כדי שמירה על עצמאותה הכלכלית של המדינה.

(ד) בקשר עם ההכרח להעסקה מיידית של מחוסרי-העבודה תובעת הכנסת מהממשלה גיוס מיידית של האמצעים הדרושים להנעת עבודות ציבוריות ובנין, סלילת כבישים, עבודות אבן, מטעים וכו', כדי להבטיח ללא דחיה תעסוקה למובטלים. כן יש להתחיל מיידית בתשלום מטרעות על-חשבון העבודות העתידיות למובטלים, כדי לאפשר להם ולמשפחותיהם קיום מינימאלי.

(ה) הכנסת קובעת כי על הממשלה ועל הרשויות המקומיות לשלם לכל העובדים בעבודות, המבוצעות בעזרת הל"מ את ההקצבות ממשלתיות, את שכר-העבודה בהתאם לתעריפי האגוד המקצועי, ושוללת את הנסיגות של הורדת השכר במסוה של עבודות דחוק.

הצעת סיעת מק"י:

(א) להקדיש את רוב תקציב המדינה למטרות פיתוח המ"ש, פיתוח אוצרות הארץ, פיתוח התעשייה, פיתוח התקלאות, והבנין, עליידי ביטול ההוצאות הצבאיות המשרתות את הכ"נ ות המלחמה האמריקניות האנטי-סובייטיות, הכולעות את רוב התקציב.

(ב) לקבל את העקרון של הבטחת עבודה מלאה לכל דור-שיה, או הבטחת סיוע למובטלים.

הכנסת לבוא ולחשב ולהכפיל את הסכום הזה לא פריעשרה אי-שנים-עשר, אלא סי אותם אלפים, שאנחנו רוצים שיתיישבו והמוכרחים להתיישב.

סבורה אני, שעלינו להגיד מעל במה זו לבעליהתעשייה — ואני מצטרפת למה שנאמר כאן — שהפיטורים נעשים בק"ות גדולה מדי. סבורה אני, שבעליהתעשייה צריכים לומר לעצמם — שהפיטורים אינם צריכים להיות הדבר הראשון שעליהם לעשותו.

רצוני לשאול את חברי-הכנסת וחיברייכנסת אח"רים — היש לכם הצעת פתרון טובה יותר מאשר ייצור טוב יותר וזול יותר? ומה היתה תגובתם כשאמרנו, שיש צורך בהגברת הפריזון הם אמרו: לא! או מנסים להסביר לפוע"ים, דבר המובן להם יפה מאוד — שלא נוכל לחיות לאורך-ימים בלי לייצור בשביל עצמנו מה שדרוש לנו, ובלי לייצור לשם מכירה ויצוא. אם לא נפתור שאלה זו — לא יהיה פתרון לא בחקלאות ולא בתעשייה.

אינני יודעת אם נתכוונו לביקורת או לדברי מתמאה, כשנאמר כאן עליידי מישהו, שדברי נאמרו בטון מאופק. גכון הדבר, אין זה נושא לתרועה. ואילו ידעתי, שהמיליונים לע"בודות הפיתוח נמצאים בכיסו של שרה-האוצר והם יוצאו למ"טרת עבודות הפיתוח, שלרעתי הן הכרחיות — היה המצב אחר, די שמישהו יירד לנגב ויראה את השדות שקיבלו מים ואת השדות שאין להם מים, וייווכח כמה מיליונים נחוצים

היו"ר י. קליבוב:

חברי הכנסת, הוגשו פה הצעות החלטה בקשר עם הודעתה של שרת-העבודה והדיון שנערך סביב הודעה זו.

ההצעות שהוגשו לפני בכתב הן: הצעת חברת-הכנסת למדן, שאני מניח שהוגשה בשמה ובשם סיעת למדן-ליבשיץ; הצעה משותפת של הסיעות: מס"א, הציונים הכלליים, המ"פ לגה הפרוגרסיבית, הפועל המזרחי והמזרחי, הנקראות סיעות הקואליציה. מלבד זאת הוגשה הצעת החלטה מטעם סיעת מק"י והצעת החלטה מטעם מפלגת הפועלים המאוחדת, שנמסרה עליידי חברי-הכנסת רובין. אקרא עתה את ההצעות שהוגשו.

הצעת סיעות הקואליציה אומרת:

„הכנסת קיבלה לחשומת-לבה את הודעת שרת-העבודה על מצב התעסוקה ומביעה את משאלתה שייעשו הצעדים ההכרחיים לפתרון הבעיה“.

הצעת סיעת למדן-ליבשיץ אומרת:

„נוכח האבטלה המתרחבת ומחמירה תובעת הכנסת:

(א) לגשת מיד לביצוע תכניות הפיתוח והייצור;

(ב) לשם מימון התכניות הללו, לגייס את האמצעים הדרושים מתוך סעיפי ההכנסה של המדינה כגון: מס רכוש, גביית החובות ממסי-ההכנסה ומסי היתר;

(ג) עזיגיוסו האמצעים ממקורות אלו, להנהיג אשראי ציבורי זמני בצורת „פתקאות“ מטעם „המשביר המרכזי“ וארגון הסוחרים לשם תשלום שכר העבודה.

כן תיבעת הכנסת מועדתי-העבודה להחיש את הבאת „חוק החצרנים“ לפני מליאת הכנסת, כמקור עבודה למו"פלים קשי סידור“.

הצעת סיעת מפ"ם:

(א) הכנסת קובעת בצער כי חוסר-העבודה המתגבר הנו

הצעת חברת-הכנסת למדן לא נתקבלה

הצעת סיעת מפ"ם לא נתקבלה.

הצעת סיעת מק"י לא נתקבלה.

היו"ר י. קליבנוב :

נתקבלה ההצעה של סיעות הקואליציה.

אתן רשות-הדיבור לשתי הודעות לנציגי שתי סיעות :
חברת-הכנסת בדר וחברת-הכנסת למדן.

השר פ. לבון :

גם להציע הצעה וגם להודיע הודעה ?

יחנן בדר (תנועת החרות) :

אנחנו לא הצענו הצעה לדיון זה, מכיוון שבעיית האב"טלה, כפי שאנו חוששים, תיעשה בעתיד חמורה יותר ויותר, ואינה אלא חלק מן המציאות הכלכלית. הוחרנו מפני האב"טלה לפני שנה, בשעת הדיון על הודעת הממשלה על המדיניות הכלכלית החדשה, ולצערנו — צדקנו.

חנה למדן :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש לי הרושם שכבוד היושב-ראש כיבד את שמי ושם חברי שלא בסדר, בשם של הסיעה. ישנה רשות לוועדת-הכנסת לעשות דברים שונים בלי תי"הגיוניים — זאת זכותה. זכותם של חברי-הכנסת להילחם נגד החלטות בלתי-הגיוניות ולמנוע אותן. מכל מקום לא שמעתי שהיושב-ראש יכול לתת שם לסיעה, ואם גם על שם חברי הסיעה.

אני מבקשת מאת היושב-ראש לשים לב לכך, שהכנסת את הצעתי בשמי וכתבתי שזו הצעת חנה למדן. עד אשר תיגמר הפרשה, הרי ברצוני לבקש מאת היושב-ראש לסלק את הודעתו, כי איש לא הרשה לו לקרוא לסיעתנו בשם זה.

היו"ר י. קליבנוב :

מאחר שעל ההצעה היתה חתומה חברת-הכנסת למדן, חשבת' שהיא מסרה זאת בשם הסיעה ולא מצאתי שם אחר מאשר לקרוא לה בשם שני חבריה המהווים את הסיעה, אם היתה זו הצעה אישית, ארשום את הדבר בפרוטוקול שהיתה זו הצעה האישית של חברת-הכנסת למדן.

אני נועל את הישיבה, הישיבה הבאה מחר בשעה 16.00.

ג) להקדיש סכומים מתאימים לעבודות ציבוריות ולשרותים ציבוריים : בנין בתי-ספר, גני-ילדים, בתי-חולים, מרפאות, עבודות ביוב וכ"ו, כדי לספק מייד עבודה למובטלים.

ד) להפסיק את המדיניות הממשלתית המורידה את כוח-הקניה של התושבים, ולהטיל על הממשלה לנהל מדיניות כלכלית של העלאת כוח-הקניה של התושבים, עליידי הורדת המחירים והעלאת השכר הריאלי.

ה) הכנסת מטילה על הממשלה להפסיק את יבוא המוצרים המוגמרים המתחרים בייצור הישראלי.

ו) הכנסת מטילה על הממשלה לספק חמרי-גלם לתעשייה הישראלית, וכן להבטיח את האספקה והציוד הנחוצים לחקלאות, עליידי הסכמי מסחר עם כל הארצות המוכנות לכך, עלי-סוד שוויון, תועלת הדדית וכיבוד הריבונות הלאומית, וביטול ההשתעבודות לבעלי ההון הגדול האמריקנים, הבולי-מים את התפתחות המשק הישראלי."

יש לנו שורה של הצעות, ואעמיד למנין את ההצעות לפי הסדר שבו הוגשו לפני, בעד ונגד. אם אחת מן ההצעות האלה תקבל רוב דעות בעד, ומיעוט — נגד, לא אוסיף להעמיד למנין את ההצעות הבאות.

אהרן ציולינג (מפ"ם) :

זה תקדים, לא היה כך.

היו"ר י. קליבנוב :

אני מוכן להעמיד להצבעה כל הצעה בנפרד, ואתחיל בהצעת סיעות הקואליציה.

חנן רובין (מפ"ם) :

אני מבקש לחלק את ההצעה הזאת לשני חלקים.

השר פ. לבון :

רק בעלי ההצעה יכולים לעשות זאת. אתה אינך יכול לחלק הצעה של אחרים.

היו"ר י. קליבנוב :

האם אלה שהגישו את ההצעה הזאת, מסכימים שההצעה תחולק לשני חלקים ? (ק ר י א ו ת מ ס ס ל י מ ס א " י : לא.)

ניגש להצבעה.

הצבעה

— 55 בעד הצעת סיעות הקואליציה
— 5 נגד

ההצעה נתקבלה